

BONDEVENNEN

Nr. 10 – 6. mars 2015

**Historisk
sauerose i
historisk
kulturlandskap**

Side 10

NYHET!

FORMEL Sau Ekstra gir økt lammetilvekst

FORMEL

Toppkraftfôr til sau fra februar til beiteslipp

Vi har styrket proteinkvaliteten for å sikre optimal tilvekst og helse for sau og lam. Fôret har gunstige og unike egenskaper:

- Et svært smakelig fôr med høyt innhold av energi og protein
- Høyt innhold av E-vitamin
- Høyt innhold av Metionin (svovelholdig aminosyre)
- Passer til de fleste typer grovfôr
- Stimulerer til økt mjølkeproduksjon

Resultatet blir større og tidligere slaktemodne lam og dermed økt lønnsomhet for deg som produsent!

Har du spørsmål om fôring av sau og lam, ta kontakt med vår fagkonsulent **Ådne Undheim, tlf 907 62 714.**

Priser og sortiment finner du på **www.fkra.no**.

Bestill på **www.fkra.no** eller ring vår ordretelefon **800 30 640**.

Felleskjøpet Rogaland Agder

Felleskjøpet Rogaland Agder (FKRA) bidrar til økt lønnsomhet for bonden! Vi produserer og selger fôr, gjødsel og såvarer. Vi leverer dessuten traktorer og maskinvarer. Vi har 19 butikker og 7 verksteder fra Sunnhordland i nord til Tvedestrand i sør. Hovedkontoret ligger i Stavanger, mens maskindivisjonen ledes fra Klepp.

Politikk for Bygde-Norge

EKSPERTAR PÅ BEFOLKNINGS-UTVIKLING er klare på at Norges befolkning vil vera i sterk vekst framover, og at veksten vil koma i byane. Trenden er ikkje ny. Det har vore ein jamn straum av folk frå bygd til by over generasjonar. Innanfor bygda går det også ein straum av folk, frå utkantane til bygdesentra.

Byutvikling, eller manglande byutvikling, får politisk merksemd om dagen. Sjølv Norges Miljø- og biovitenskapelige universitet (Landbruks-høgskolen) etablerer nå forskning og utdanning innan fagområdet byutvikling. Byane blir mellom anna utfordra av mangel på utbyggingsareal og ein eksplosiv auke i bilismen. For vårt nærområde, Stavanger, etter temalet dagleg i media.

MERKSEMDA PÅ BYUTVIKLING kan setja bygda si samfunnsrolle i skuggen. Det er uheldig både for bygd og by. Bygda bør tvert imot løftast fram som ein del av løysinga, både som verdiskapar, buplass og rekreasjonsområde.

– Å definera kva som er ei bygd er umogeleg. Omgrepet er avhengig av kvar ein bur. For ein Oslo-borgar blir gjerne Asker og Bærum omtala som bygda. Bygd og by er motpolar som speglar kvarandre, som dag og natt, seier bygdeforskar Dag Jørund Lønning.

LØNNING PEIKAR PÅ at bygda er kjenneteikna med det store bygderommet som er ein veldig ressurs. I dette rommet føregår det matproduksjon, og meir enn det. Bygda har dei store areala og naturressursane, vasskraft, vindkraft, skog og utmark, fiske og rekreasjon. Ressursar som har vore grunnlag for hjørnesteinsbedrifter og eksportinntekter. Historisk har også fiskeriresursane vore uløseleg knytta til bygdene og kystfolket.

MED TRENDOMGREPET, det grønne skiftet, blir det igjen peika på at desse fornybare naturressursane er nøkkelen til ei berekraftig framtid.

I dei bynære områda har bygda ei rolle som opplevingslandskap. Byfolk vil ha meir enn berre produksjon. Kva økonomisk potensiale ligg det til dømes i at Jæren årleg får besøk av 600.000 byfolk, på jakt etter landskaps-, kultur- og matopplevingar. Går det an å tenke ein vinn-vinn situasjon for byfolk og bygdefolk?

VI MÅ IKKJE GLØYME at den største ressursen i bygdene er folket som bur der. Landbruket har framleis ei nøkkelrolle for busetting, sjølv om langt færre er sysselsette i modernæringa. Det er landbruket som gir bygderommet eit ansikt, og som er kulturberaren.

– Det ligg ein enorm energi i fel-

lesskapet, å ha eigarforhold til- og å utvikle ting saman, seier Lønning.

Frå Sverige ser vi at heile bygdesamfunn rakna i etterkant av ei stortilt sentralisering av landbruket.

Det er rett at vi treng ein landbrukspolitikk med mål om auka matproduksjon. Men vi må i tillegg ha med den breie bydepolitikken, om det i framtida skal vera liv i bygdene og landbruk over heile landet.

KVEN SKAL I FRAMTIDA forvalte naturgrunnlag og økonomisk avkastning av ressursane i bygderommet?

Det ikkje eit enten eller, men eit både og. Bygdene treng både kapital og kompetanse utanfrå for kommersiell utnytting av naturgrunnlaget. Kven som skal eige og styre handlar om politikk. Vi treng ein aktiv politikk for Bygde-Norge, på bygda sine premisser.

At bygdetutvikling er viktig for bygdefolk er sjølvagt, men bygderommet sin samfunnsverdi for byfolk og for grøn verdiskaping er underkommunisert.

Eirik Stople
 eirik.stople@fkra.no

Årgang 118

Utgjevar:
Bondevennen SA

Abonnement:
kr 950,-

Bankgiro:
3201.05.11916

Redaksjon:
Sandvikveien 21, Hillevåg
Postboks 208 sentrum,
4001 Stavanger

Telefon:
51 88 70 00 (sentralbord)
51 88 72 61 (9.00-15.30)

E-post:
bond@fkra.no

Internettadresse:
www.bondevennen.no

Redaktør

Eirik Stople
eirik.stople@fkra.no
Tlf.: 51 88 72 60/976 06 969

Redaksjonen

Jofrid Åsland (red. sjef)
jofrid.asland@fkra.no
Tlf.: 51 88 73 44/938 82 341

Jane Brit Sande
janebrit.sande@fkra.no
Tlf.: 51 88 72 63

Liv Kristin Sola
livkristin.sola@fkra.no
Tlf.: 51 88 72 64

Grafisk

Sten Torgeir Solberg
sten.solberg@fkra.no
Tlf.: 51 88 72 65

Thea Hjertuslot
thea.hjertuslot@fkra.no
Tlf.: 51 88 72 65

Abonnement

Ann Solfrid Woldmo
ann.s.woldmo@fkra.no
Tlf.: 51 88 72 61

Annonser

Grete Botnan
grete.botnan@fkra.no
Tlf.: 51 88 72 61

Framsider

Oslomannen Morten Ringdal kom til Rennesøy som landpostbod i 1997. Med leid areal som ressursgrunnlag, har han bygd opp ein villsauesetning på 300 vinterføra sau.

– Villsau betyr ikkje at dyra skal gå på sjølvstyr, understrekar villsaueigaren.

Foto: Eirik Stople

Denne veka i Bondevennen

Litt utanfor allfarveg på Osterøy i Hordaland, satsar Svein Jarle Njåstad på produksjon av mjølk, kjøtt og gris.

Morten Ringdal flytta frå Oslo til Rennesøy. Han hadde ein draum å starte med villsau. I dag titulterer han seg som villsaueigar, og har 300 vinterføra sau.

Tema i leiaren denne veka er naturleg nok Bygde-Norge og verdien bygda har for byfolk og samfunnet.

Norsk landbruksrådgiving har skrive fleire fagartiklar, og ser nærare på kobolt og kopar tilført gjennom gjødsling, leplanter i vêrharde kyststrok, bygningar og gjødsellager og analyse av beitegras.

REPORTASJAR

Der ingen skulle tru at nokon kunne mjølke 10
Oslomann blei Rennesøybu 20

FAGLEG

Framleis vanskelege reglar om driftsfellesskap 24

AKTUELT

Årsmøte i Norssvin Rogaland Vil heve målprisen med tre kroner ... 6

DESSUTAN

BvLoggen
Nytt liv 26
Faglag og møte 28

NORSK LANDBRUKSRÅDGIVING

Kobolt og kopar tilført gjennom gjødsling 14
Analyse av beitegras 15
Tolkning av kravene rundt gasstett forbindelse 16
Lauvtre og buskar til le i verharde kyststrok 18

Katteservice

Dei små firbeinte skal takast godt vare på, sjølv under bygging av ny terrasse. Her har nokon gått langt for å sikre at familiens kjæledyr kjem seg inn i varmen. Legg merke til den provisoriske kattetrappa opp til kattedøra – for ikkje å gløyme katterekverket.

Tidens tann

Tida sett sine spor, og me let oss fascinere! Steinar Mjølunes har sendt oss dette biletet. Motiv frå Finnøy, Rogaland.

For 100 år sidan

Kornmonopol

Statsmonopol. – ordet har hittil skræmt os næsten likesaa meget som told. Det har nærmest staat i klasse med trusler og andet fanteskap. Og dog skulde det netop virke lit motsat.

Tanken om statsmonopol paa kornhandel er forresten av ganske ny dato hos os. Den er da heller ikke indelig utformet, men blot antydet, særlig av statsminister Knudsen, som ønsker nedsat en kommisjon til utredning av dette spørsmaal i sin helhet.

– Det er derfor foreløpig ikke saa meget at si om det, set fra landbrukshold. Et kornmonopol kan bli et hjelpemiddel til fremme av vort lands korndyrkning; men det kan ogsaa tænles haandhævet slik, at det ikke byr korndyrkningen nævneværdig gunstigere vilkaar en hittil.

Frå BV10 – 1915

For 50 år sidan

Pass på

Den ordninga som me gjennom så å seia bit og slit har fått i og med at jordbruksavtala må ein godta som – bruhande – nå – for jord- og husdyrbruk.

Men skal ein så å seia få nytta ut jordbruksavtala, dvs. ta ut dei prisane til jordbruket, som avtala gjev høve til, så må det finnast nokon til å passa på – til det ytterste – at dette vert gjort, og då me aldeles ikkje kan setja buken til å vakta kornsekken (som det noko allegorisk nemnet) må me sjølv sagt – *sjølv sagt* – ha dette som ei kjær plikt – dersom ein kan bruka dette uttrykket – for oss sjølv gjennom våre der til også laga samskipnader: Slaktsamvirket og eggomsetnadssamvirket.

Frå BV10 – 1965

ÅRSMØTE I NORSSVIN ROGALAND

Vil heve målprisen med tre kroner

Per Inge Egeland, t.v., fikk fornyet tillit som leder av Norsvin Rogaland. Sekretær Rolf Gunnar Husveg, midten, og årsmøteleder Olav Røysland t.h.

Hvordan holde markeds- balanse og forventning til et solid påslag i målpris, dominerte debatten på årsmøtet.

✓ Eirik Stople

Styreleder i Norsvin Rogaland, Per Inge Egeland, leder et fylkeslag som representerer 28 prosent av slaktegrisvolumet i Norge. Årsmøtet gav styrelederen fornyet tillit.

Status og utfordringer

- Markedet er friskmeldt, men en overproduksjon på bare en prosent samtidig med en liten svikt i markedet, vil umiddelbart gi utfordringer og prispress. Nå må vi lære av det vi har vært gjennom og styre mot 100 prosent markedsdekning, innledet styrelederen i årsmøtetalen.

I en refleksjon over 2014 trakk Egeland fram den store MRSA undersøkelsen som ble gjennomført i regi av Mattilsynet, der bare en besetning, i Oppland, ble registrert som positiv.

- Med nye funn i Trøndelag de siste dagene, er det ingen grunn til å senke beredskapen, sa Egeland.

I innværende år skal alle slaktegris- og kombinert besetninger undersøkes for MRSA.

Egeland tok opp spørsmålet om overgang fra tradisjonell til immunologisk kastrering. Spørsmålet engasjerte årsmøtet. Metoden er ikke 100 prosent sikker.

- Vi kan ikke risikere å sende ut slakt i markedet med ranelukt og hvordan vil forbrukerne reagere på en hormonbehandling tett opp mot slakting. Mulig tap av omdømme, var bekymringen til mange av produsentene.

Norsvindirektør Olav Eik-Nes, orienterte om at Stortinget, av dyrevelferdshensyn, har vedtatt forbud mot tradisjonell kastrering og at vi nå driver på en overgangsordning.

- Vi må vinne kunnskap og erfaring. Det er mange ting som må belyses. Vi kan ikke avle bort ranelukta, sa Norsvindirektøren.

- Den største begivenheten for Norsvin i 2014 var fusjonen med Nederlandske Topig og etablering av ver-

dens nest største avlsorganisasjon; Topig Norsvin, sa Egeland.

Jordbruksforhandlingene utløste en stor debatt i årsmøtet.

- Ja vi har en demokratisk medlemsorganisasjon, men prosessen frem mot et sentralt standpunkt om målprisenivå var ikke tilstrekkelig demokratisk forankret i år, mente styreleder i Norsvin Rogaland. Den sentralt vedtatte posisjonen på en krone i økning av målpris, utløste en engasjert debatt. Årsmøtet stemte over et innkommet krav fra lokallaget i Time om å øke målprisen med tre kroner. Et flertall i årsmøtet sluttet seg til kravet.

- Hvilket prisnivå tåler vi på gris. Markedsbalanse er helt avgjørende for økonomien til oss produsenter. Grunnlaget for den sentrale posisjonen, med en målprisøkning på en krone, er en balansert vurdering av muligheten for fortsatt markedsbalanse og økonomien til produsentene. For mye gass kan føre til at vi taper konkurransekraft, sa styreleder i Norsvin, Geir Heggheim.

Varierende erfaring med den nye LZ purka

- Vi tar på største alvor kritiske tilbakemeldinger om adferd og benkvalitet til den nye LZ purka, innledet Olav Nes-Eik.

- Bakgrunnen for overgangen til ny hybridpurke var at tilgangen på sæd fra de svenske Yorkshire rånene falt ut. Vi valgte da en yorkshire-linje (Z linja) hos nederlandske Topig. Den nye hybridpurka har fått betegnelsen TN70, hvor TN står for TopigNorsvin.

Dyrene fra Z-linjen har dokumentert flere levendefødte griser og mindre dødlighet. Målt på kastrater har vi registrert en litt feitere gris. I en sammenlikning mellom hybridpur-

kene LY og TN70 har vi ikke fått statistisk sikker (signifikant) forskjell på økonomisk resultat, sa Nes-Eik.

- Hovedanklagen mot TN70 purka, er mer urolige og aggressive mordyr og smågris og innerklauver på bakbeina. Men vi har også en rekke positive tilbakemeldinger på gode spener og fin smågris. Bildet er nøysansert og varierende. Aktuelle tiltak blir å se nærmere på både avl og føring. I føret leter vi etter en sammenheng mellom lynne og innhold av vitaminer, mineraler og energi. Benkvalitet blir en utfordring for avlen.

Vi ser et stort potensiale for den nye hybridpurka. Z linja krysset med norsk landssvin blir den framtidige hybridpurka for verdensmarkedet i TopigNorsvin systemt, sa Norsvindirektøren.

- Variert erfaring med den nye TN70 purka, fortalte Norsvindirektør Olav Eik-Nes.

Kvalitetsdifferensiering og vekstmuligheter

- Vi står i en felles verdikjede og er gjensidig avhengig av hverandre, sa Bård Gulltvedt fra Norgesgruppen, i sitt foredrag under årsmøtet i Rogaland Norsvin.

Bård Gulltvedt, med ansvar for næringspolitikk og myndighetskontakt i Norgesgruppen, kunne fortelle at Norgesgruppen, med sine seks butikk-konsepter, er største avsetningskanal for varene fra norske bønder.

Gruppen handler for 4,3 mrd. fra TINE og 4,7 mrd. fra Nortura.

Støtter norsk landbrukspolitikk

- Vi støtter den klassiske landbruksmodellen slik den er utformet i Stortingsmelding nr 9, (matmeldinga), sa Gulltvedt. Han spesifiserte uttalelsen med å understøtte viktigheten av følgende forhold:

- Importvernet
- Markedsregulering
- Bosetting i hele landet
- Nasjonal landbrukspolitikk
- Norskeide handelsbedrifter
- Lønnsom landbruksnæring

Videre utvikling

Gulliksen mente at veien videre for å styrke norsk svineproduksjon sin posisjon i markedet ligger i;

1) Å øke volumet

- Det er uheldig for norske produksjon å stadig gjøre seg avhengig av suppleringsimport. Det forstyrrer pris og varestrøm, mente Gulltvedt.

I den sammenheng pekte han på gjeldende situasjon med sterk underdekning av storfe.

- Det norske markedet trenger et ekstra volum tilsvarende 100.000 storfe. Med en engrospris på kr 52,50

Totalomsetningen i norsk dagligvarehandel er 160 mrd. kroner og viste 4,3 prosent vekst i 2014.

Mellom kjedene fordeler omsetningen seg prosentvis slik:

Norgesgruppen	39,9 prosent
Rema 1000	23,7 prosent
Coop Norge	22,3 prosent
ICA Norge	10,5 prosent
Bunnpris	3,4 prosent

Norgesgruppen omfatter butikkkjedene; Meny, Kiwi, Spar, Joker, Nær Butikken og Ultra Jakobs (bare i Oslo). Meny defineres som supermarked, Kiwi som lavpriskjede. ASKO er grossisten til Norgesgruppen.

Kilde: Norgesgruppen

Prosentvis fordeling av omsetning av kjøttprodukter i butikk i 2014:

Fisk	16,2 prosent
Kylling	22,4 prosent
Svin	32,0 prosent
Øvrige kjøttslag	29,3 prosent
Storfe, lam o.a.	
Kilde: Norgesgruppen	

går bøndene her glipp en omsetning på 1,5 milliarder, sa Gulltvedt.

2) Satse på kvalitet og produkt differensiering

- Bøndene og industrien må produsere kvaliteter som øker verdien på produktene. Det er betalingsvilje for spesialkvaliteter. Markedet ønsker mangfold, som for eksempel Grøstads gris, Edelgris og Fjellgris. Her er det plass til mange flere konsepter. Vi er inne i en trend hvor det gjelder å ha den rette historien, å fortelle at dette er spesielt. Det kan være geografiske eller andre konsepter. Poenget er å bygge på en troverdig historie. Pinnekjøtt er et godt eksempel på kvalitetsdifferensiering. Denne tenkningen gir en vinn-vinn situasjon for hele verdikjeden og gir en norsk preferanse i forhold til import, forklarte Gulltvedt.

Flere i salen var opptatte av at en ofte ser det motsatte, som for eksempel juleribbe til kr 19,80 per kilo. Gulltvedt var tydelig på at dette handler om konkurranse mellom ak-

tørene og ønske om å trekke kunder inn i butikkene.

- Vi må heller tenke mulig prisuttak enn å jage billige produkter, sa Torgeir Erfjord, Nortura, i en kommentar.

Hva kan Norgesgruppen bidra med?

I følge direktøren fra Norgesgruppen ønsker matvarekjeden å bidra med;

- forpliktende og langsiktige avtaler
- betale for kvalitet
- forplikte seg på store volum
- bidra med markedskompetanse
- være en strategisk partner

Hva med vertikal integrasjon og råvaremakta? ble det spurt fra salen.

- Våre eiere ønsker ikke å eie industrien, men når konkurrentene tar grep påvirker det oss.

Eksempler på vertikal integrasjon ser vi i kombinasjonene Rema 1000 / Norgeskilling eller Rema 1000 / Nordfjord kjøtt.

Vi ser at dette kan gi effektive verdikjeder. Endra konsesjonsgrenser kan sette fart i denne utviklingen.

Norgesgruppen støtter en nasjonal landbrukspolitikk, sa ansvarlig for næringspolitikk og myndighetskontakt, Bård Gulltvedt.

Stort fokus på egne merkevarer, som vi ser mye av i Coop-kjeden, kan også påvirke oss, avsluttet Bård Gulltvedt fra Norgesgruppen.

PRESSEMELDING

Lønning leiar Rogaland Landbrukspark vidare

Rogaland Landbrukspark SA hadde nyleg årsmøte på Særheim i Klepp. I tillegg til representantar frå medlemsbedriftene i RLP, møtte representantar frå bedriftenes eigne styre. For komande år fortset professor Dag Jørund Lønning, rektor ved HLB, som leiar. Helga Hellesø, leiar i NLR-Rogaland, held fram som nestleiar i styret.

Kompetansesenteret Rogaland Landbrukspark ynskjer å dekkja landbruket sitt behov for eit profesjonelt kompetansemiljø. Visjonen er at me gjennom samhandling om prosjekt, aktivitetar, nettverksbygging, formidling av kompetanse, profilering og felles kompetanseutvikling innan FoU, utdanning og rådgjeving vil skapa auka konkurransekraft for landbruket.

I 2014 har det vore god aktivitet i Rogaland Landbrukspark, og mange interessante prosjekt og nysatsingar

Rogaland Landbrukspark.

har kome i gang i kunnskapsparken. Det har blant anna vorte jobba med ein Arenasøknad for Landbruket i Rogaland. Dette prosjektet kan i det komande året vera med på å skapa ei endå meir samlande og sterkare landbruksnæring i Rogaland.

PRESSEMELDING

Det haster med å øke matproduksjonen

Rogaland KrF har på fylkesårsmøte i Sandnes, vedtatt følgende resolusjon: Det haster med å øke matproduksjonen

KrF sitt mål er ein auke i matproduksjonen basert på norske ressursar, produsert på berekraftig måte som gjer trygg og ærlig mat til alle. Norsk landbruk er ein del av klimaløysinga. Rogaland KrF krev at regjeringa må koma med eit opningstilbud i årets jordbruksforhandlinger som gir grunnlag for reelle forhandlingar.

Med om lag 90.000 arbeidsplassar i landbruk og landbruksbasert næringsmiddelindustri, er næringa ein stor verdiskapar i Norge. Overføringsane på 14 milliardar, som bare er på 1,3 prosent av statsbudsjettet, er ein god samfunnsmessig investering, når vi får ut råvarer til ein verdi av 38 milliardar og ein samla produksjonsverdi i heile næringskjeda på 130 milliardar kroner. Dette er ein god investering

for nasjonal mattryggleik, trygg mat, levande bygdesamfunn og kortreist klimavenleg produksjon.

Importvern

Forhandlingane om EØS-avtalens artikkel 19 om marknadsadgang for landbruksvarer frå EU har starta. Importen av matvarer aukar nå langt meir enn vi eksportere, og 70% kjem frå EU. Å sikra eit rom for ein auke i norsk matproduksjon må vera det overordna mål i forhandlingane. Det vil trygga forbrukarinteresser som trygg mat og mangfald i norsk vareutval.

Matjord til matproduksjon

Arealressursane og matjorda må sikrast til framtidig matproduksjon. Eige- og domslovene må sikra at areala vert forvalta ut frå denne målsettinga. Ei konsesjonslov som vidarefører grunnlaget for familielandbruket og fremjar rekruttering er eit fundament for framtidig norsk matproduksjon.

Landbrukspolitikken skal leggja til rette for god lønsemd i alle produksjonar og landsdelar. Då må vi kompensera for driftsulemper knytt til storleik og geografi. I dag er det stort fråfall av små og mellomstore bruk. I jordbruksoppgjeret må regjeringa følgje opp egne ambisjonar og avtalen frå 2014 om eit aktivt landbruk over heile landet.

Rekruttering til landbruket er avhengig av inntektsmoglegheiter. Inn-tekta må kome frå marknaden, gjennom overføringar og ei vidareføring av produktivitetsvekst. Rogaland KrF forventar at budsjettoverføringar vert brukt aktivt for å utvikla matproduksjon for framtida.

For kommentar:

Leder av resolusjonskomiteen Solveig Ege Tengesdal, mobil 907 22 027
 Fylkesleder Per Kåre Foss, mobil 950 24 611

Bønder bør sjonglere med ballane

Forskarane ved Bioforsk meiner bønder bør sjonglere med rundballane for å få betre og meir jamt fôr. Dei rår bøndene til å blande avlinga frå første, andre og eventuelt tredje slått for å få best mogleg fôr til kyrne. Det kan vere stor forskjell på innhaldet i fôret, avhengig av når graset vert hausta. Ved å målretta blande rundballar frå første og andre slått, vil ein jamne ut desse forskjellane. Det beste for kvaliteten på grovfôret er å hauste tidleg og fleire gonger, fortel forskar Håvard Steinshamn ved Bioforsk.

Forskarane ved Bioforsk har undersøkt kor mange gonger det er best å hauste gras, kva frøblandingar som er best og kva for konserveringsmiddel som er best. Vidare har dei sett på korleis grovfôr-kvalitet og mengde verkar på kraftfôrbehov og produksjon hos kua, samt økonomien til gardbrukaren.

Frå Bioforsk, 16/02-2015

Rotgrønnsakene øker

Rotgrønnsaker som bete, kålrot, gulrot, knollselleri, persillerot, pastinakk, jordskock og pepperrot har blitt trendy over hele den vestlige verden. Salget har økt kraftig i 2014.

I handelen melder Bama om økning i salget på nesten alle rotvekster. Persillerot, neper og pastinakk har god økning, men det er særlig rødbeter som har gått til værs. Rødbeter har økt nesten 90 prosent hittil i år sammenlikna med i fjor.

Coop har hatt en økning i salget i volum av gruppen betor, pastinakk, jordskock og neper, på 23,6 prosent hittil i år sammenlikna med i fjor på samme tid. Persillerot øker også kraftig.

Bama har hatt en vekst i salget av norsk gulrot i år, og kommer til å passere 20.000 tonn. Gulrot er den mest populære rotveksten, nordmenn har høgest forbruk i verden. Vi spiser gjennomsnittlig 8 kilo gulrot i året.

NTB Info, 17.11.2014.

Der ingen skulle tru at nokon kunne mjølke

Vegen vart noko kronglete i starten, men no peikar pilene oppover.

■ Liv Kristin Sola

– Det tek nok ein time hit frå Bergen, sa Svein Jarle Njåstad, då me avtalte tidspunkt for besøk.

Etter kvart som eg kjører lengre og lengre innover Osterøya, går det opp for meg kvifor han presiserte akkurat det. Eit skilt minner om å kjøra seint av omsyn til barna.

– Tja, er det i det heile tatt mogleg å gire opp i tredje gir?, tenker eg, medan bilen snur seg oppover hårnål-svingane og vidare innover dalen.

Eg finn fram telefonen. Må høyra om eg har kjørt feil. Ingen dekning, sjølv sagt. Rundt neste sving får eg svaret. Eit bygg på 1.400 m², 70 X 20 meter, ligg framfor meg.

Garden ligg på Njåstad i Osterøy kommune i Hordaland.

Svein Jarle Njåstad overtok garden etter sine foreldre i 1995. Han har tre vaksne barn i alderen 17 til 31 år, og to barnebarn.

I 1980 vart driftsbygningen bygd ut. Dei hadde mjølkekyr i første etasje, og purker og noko slaktegris oppe. I 2000 bygde dei om grisehuset til kombinert besetning med plass til

40-45 purker. No har dei 30 årspurker i ein SPF-besetning, og fôrar fram all slaktegrisen sjølv.

Mjølkekvoten var på 66.000 liter då Svein Jarle overtok. Etter at det vart opna for kvotesal, har han kjøpt litt kvote kvart år.

I 2010 bygde dei lausdriftsfjøs med robot, og etablerte Njåstad samdrift. Samdrifta har 500.000 liter mjølk, kor Svein Jarle eig 250.000.

Samdrifta disponerer 460 dyrka og 290 dekar beite og 500 dekar med utmarksbeite.

Svein Jarle Njåstad er einaste aktive medlem av totalt fem samdriftsmedlemmar.

Bogdan Duplaga har vore fast tilsett på garden i snart ti år.

Halv million liter

Kusida av fjøset har 108 liggebåsar fordelt på mjølkekyr, gjeldkyr og eldre kviger. Fjøset har éin mjølkerobot og styrt kuttrafikk etter feed first prinsippet. Fjøset har tre liggebåsrekker og to kraftfôrautomatar. Bygget er klimastyrt med ei temperaturgrense på seks grader. Samdrifta har jamn kalving med 5-10 kalvingar i månaden.

– For tida er det 55 kyr som mjølker. Det er registrert 2,9 mjølkingar per ku per dag. Blir det over 60 kyr på roboten fungerer dyreflyten dårlegare, forklarer den erfarne bonden.

Me står på fjøsloftet og ser utover landskapet. Nokre kyr står ved fôrbrettet, men dei fleste ligg på bås og tygg drøv. Lukt av kaffi brer seg frå kjøkkenkroken.

– Kva var kostnaden på bygget?

– Tja, det veit du vel sann omtrent, kor mykje slike bygg kostar?

Bonden ler, og utdjuar ikkje svaret noko nærmare.

Kyrne på Njåstad produserer ein halv million liter mjølk i året. Svein Jarle har rekna ut at det ville ha løna seg økonomisk å auka kvoten noko og kutta ut oksane, men det ville betydd meir arbeid.

– Eg må finna balansepunktet for kor mykje eg kan produsere for å få best mogleg økonomi i forhold til arbeidsinnsats, utdjuar han.

Det smell i ei dør. Fottrinn høyrer i trappa og Bogdan kjem til syne. Saman driv Svein Jarle og Bogdan garden utan meir innleidd hjelp. Arbeidstida er fleksibel. Dei snakkast og fordeler oppgåver, og avløysar kvarandre for å få fri.

Garden ut på Finn.no

Like etter at nyfjøset stod klar, vart

Svein Jarle (t.h.) og Bogdan tek seg tid til kaffi og ein drøs. Dagens oppgåver vert diskutert. Bogdan Duplaga har arbeidd på garden i snart ti år. Han bur på nabogarden saman med familien.

dei ramma av utbrot av salmonella på garden. Ingen veit kor det kom frå, men konsekvensane vart ganske dramatiske. Slike hendingar er ein aldri førebudd på, men det vart ekstra krevjande når det skjedde samstundes som dei bygde opp kubesetninga og skulle etablere seg i nytt fjøs. At Svein Jarle samstundes vart åleine, gjorde året 2010 til eit år som han ikkje unner nokon andre.

– Eg var mest freista til å sette ein strek over det heile, legge garden ut på Finn.no, og flytta frå alt, seier han.

SPF-gris

Den typen salmonella som herja i grisehuset, ramma ikkje storfe. Fjøset vart etter kvart friskmeldt, men utbrotet gjorde at dei måtte slakta ut alt frå grisehuset. Huset stod tomt i 6-7 månadar. Etter saneringa kjøpte Svein Jarle inn SPF-gris, og avlar no

fram purkene sjølv. Han registrerer via Ingris. Det er heilt slutt på å kjøpa livdyr til gards.

– Tidlegare hadde me god oppfølging på gris, med besøk av rådgjevar tre gonger i året. Me gjekk gjennom heile produksjonen. Det var ei god ordning. No går me helst bare og ventar på betre tider i svinenæringa. Oppturen kan ikkje vera langt vekke, kommenterer Svein Jarle Njåstad.

Drifta er lagt opp til sju vekers puljar med 10-12 purker i puljane. Resultata viser 11,5 avvende smågris per årspurke. Han slaktar 6-700 gris i året, og slaktegrisen har ein tilvekst på 1.000 gram per dag.

Svein Jarle leverer gris til forskingsføremål på Haukeland sjukehus.

– Eg får ei bestilling på vekt og alder på grisen. Det er nøye, så eg har lært meg å peile ut dei rette grisane til dette føremålet.

Midt i fjøset er det laga til eit kalvekjøkken og ein avdeling for småkalvar. Separasjonsmjølk frå roboten endar i mjølkespanna til høgre, og mjølka vert syrna på mjølketanken til venstre.

Utfordring med jur

Dei sjekkar brunst morgon, middag og kveld, i tillegg til å sjekka aktivitetsmålar. Avlsplanlegginga styrer han sjølv. Jureksterior har vore den største utfordringa. Det merkast godt i ei oppbyggingsfase, då gjenomsnittsalderen på kyrne aukar. Høgt celletal har vore ei utfordring i periodar, spesielt på enkeltkyr.

– Mykje av årsaka har vore jur som ikkje fungerer i roboten. Utfordringa har vore spenar som står skeivt, og svake midtband. Det fungerer dårleg i roboten, og ender i verste fall med jur-

betennelse, forklarar njåstadbonden.

Dei tek spenepøver og prøver å behandla mastitt ved avgjelding. Celletalet ligg på 150-170 tusen på tankmjølka. Dei har levert elitemjolk gjennom heile året.

I 2010 og 2011 var 75 prosent av kalvane kvigekalvar. Med så høg rekruttering, fekk dei skifta ut mange eldre kyr i fjor. Jur har vore den viktigaste utrangeringsårsaka. No kryssar dei inn litt holstein for å få betre jur, og dei beste kyrne vert inseminert med kjønnsseparert sæd, både holstein og NRF.

På Njåstad vert klauvene skorne to gonger i året. Dette året prøver dei å skjera tre gonger, for å sjå om det kan gje positive effektar.

Investerer i fôringsrådgjeving

Dei første dagane står kalvane to i lag i enkeltboks. Boksen er fylt med halm og eit godt lag med flis på toppen. Frå enkeltboksen går dei seks kalvar i lag i små bingar med liggepall. Kalvane får syrna mjølk to gonger per dag, om lag 4,5 liter til dagen.

– Fôringsplanlegginga for kyrne tar Anita Stevnebø i Tine seg av. Eg rekk ikkje over alt. Det er noko nytt heile tida. Ho koplar seg på roboten og har oversikt. Trengs det justeringar, diskuterer me kva som skal gjerast, seier Svein Jarle.

Bonden sender inn fôrprøver både av eige og innkjøpt surfôr. Analysane denne sesongen, viser at surfôret har høgare innhald av protein, men er svakare på energi enn normalt. Mask har høgt innhald av råprotein, og betetbygg har låg PBV. Dei har prøvd ulike kraftfôrslag, og funne at Formel Energi Basis 90 passar til miksen, og er det økonomisk beste valet. Ein ureaverdi opp mot 5,0 i snitt tydar på at balansen mellom protein og energi er god.

Njåstad samdrift har treft noksa bra med kvoten dei siste to åra. Kyrne har auka i avdrått det siste året, og ligg no på 8.550 kg EKM. Den vanskelege grovfôrsituasjonen i fjor, gjorde at dei auka med kraftfôr i miksen. Feittprosenten vart i snitt 4,0 og protein på 3,44.

– Kyrne mjølker 28 liter i snitt per dag. Målet er 30 liter og 9.000 liter EKM per årsku, seier mjølkeprodusenten.

Saman med rådgjevar skal dei nå måla sine.

Jorda og grovfôr

– Kva er planen for jordarbeid?

– Plan og plan, den erfarne bonden kikkar på meg som om eg burde forstått at planar er for teoretikarar og kontorfolk.

I periodar måler dei kalvar og kviger for å ha kontroll på tilvekst. Kvigene blir inseminert når dei nærmar seg 400 kilo, og kalvar når dei er 24 månadar.

– Plan har eg jo, men det er ikkje alltid den slår inn. Mykje skal klaffa, kommenterer bonden, og flirer godt.

Alt jordarbeid gjer dei sjølv. Med avgrensa areal, er Svein Jarle opptatt av avlingsmengd og kvalitet på grovfôret. Han pløyer opp jorda når det trengst og sår i med ei timoteiblanding. Dei haustar to slåttar.

Tidlegare leigde dei folk til å pressa, men i fjor kjøpte Njåstadbonden ei variabelkammerpresse, og gjer no arbeidet sjølv. Med den nye pressa vert rundballane inntil 1.000 kilo tunge.

– Totalt treng eg 1.200-1.300 rundballar i året. Eg må kjøpa rundt 300 av desse frå andre.

Fôr skal heim og gjødsel skal ut. Eit par gonger om året flytter dei møkk frå storfjøset ut til fire gjødselager som alle ligg i nærleiken av der gjødsla skal nyttast.

– Når gjødsla skal spreiaast om våren og sommaren, når eg alt arealet frå dei ulike kummane, med slangespreiaren, seier Svein Jarle.

Om sommaren går mjølkekyrne ut og inn som dei vil, men har alltid tilgang til fôr på fôrbrettet.

– Eg ser tydeleg at dei ikkje likar seg i varmen. I fjor då det var så varmt, haldt kyrne seg helst innomhus, seier bonden.

Slaktemodne ved ung alder

På Njåstad fôrar dei fram oksane sjølv, og slaktar 25-30 oksar i året. Oksane får 5 kilo Formel biff, og fri tilgang til grovfôrmiksen. Oksane vert slakta på 15 månadar og har ei slaktevekt i overkant av 300 kg. Tilveksten er 630 gram per dag. Gjennomsnittleg slakteklasse er O+ og feittgruppe 3. Resultata er innafor dei måla Svein Jarle hadde for kjøtproduksjonen dette året. Slaktealder er redusert frå 17 mnd. i 2012, til 15 mnd. i 2014.

– Min viktigaste jobb er å ha oversikt

Drifta på garden er effektivisert slik at Bogdan og sjefen hans klarer det daglege åleine. Svein Jarle Njåstad trivst godt med livet som bonde.

– Eg likar å få ting til å svive, skap noko og få det til å fungera. Som bonde er du din eigen herre og styrer arbeidsdagen sjølv. Det er variert arbeid og mykje utearbeid. Det passar meg heilt perfekt, seier han.

Svein Jarle (t.v.) blandar fôr kvar morgon. Blandinga er på totalt fem tonn; 1200 kg mask og 370 kg betebygg og resten er ei blanding av første- og andreslått. Litt fôrsalt aukar appetitten og fôropptaket.

Frå kl. 6 til kl. 24 er det lagt inn 12 utfôringar. Bonden justerer tal på utfôringar litt etter behov. Fôrvogna går fast ein runde på natta.

For å unngå for sterk fôring av kviger og gjeldkyr, får dei litt innkjøpt halm i løpet av dagen.

Bonden på Njåstad likar å halda seg oppdatert og reiser gjerne på fagsamlingar og møter.

– Me har ein robotring som møtes to gonger i året. Den eine samlinga før jul og går over to dagar. Den er spesielt populær å få med seg, fortel Svein Jarle.

– Me samlast gjerne meir lokalt i mindre grupper. Det er ikkje alltid like vettug det som vert diskutert, men det er sosialt. Eit og anna tips får ein alltid med seg, held han fram.

For eventuelt interesserte; garden vert nok ikkje å finna for sal på Finn.no med det første.

Kobolt og kopar tilført gjennom gjødsling

Resultat frå to prøvefelt på Jæren og eitt prøvefelt på Haugalandet i 2014 har vist eit auka innhald av kobolt i beitegras som er gjødsla med Helgjødsel tilsett kopar og kobolt. Det er òg ein tendens til høgare innhald av kopar, men denne forskjellen er liten.

Håkon Pedersen
Haugaland landbruksrådgiving
Ragnvald Gramstad
NLR Rogaland

På koboltfattige beite kan gjødsling med kobolt vera eit aktuelt tiltak for å dekkja behovet til beitedyr. Når det gjeld kopar er effekten meir usikker og andre måtar å tilføra kopar på vil vera ein sikrare metode.

Helgjødsel tilsett kopar og kobolt har vore brukt som beitegjødsel i mange år. I vårt område har erfaringane vore positive med omsyn til betre vekst hjå lam. Vårt utgangspunkt var å få sett om gjødsling med kopar og kobolt viste att i auka innhald av desse mikronæringssemna i beitegraset. Dei tre prøvefelta vart etablert i gjødsla kulturbeiter kor

Forsøk med tilførsel av kopar og kobolt via helgjødsel på beite viste god effekt for kobolt.
Foto: Håkon Pedersen

det tidlegare ikkje er gjødsla med kopar og kobolt.

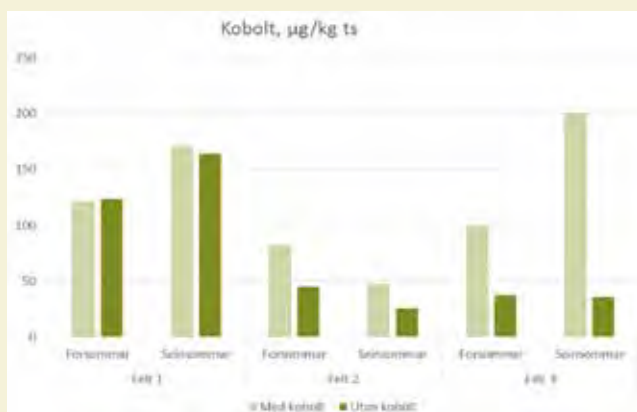
Vårgjødsling:

- Ledd A = 40 kg/daa Helgjødsel 18-1-10 tilsett 2 kg koboltsulfat/tonn og 15 kg koparsulfat/tonn
- Ledd B = 40 kg/daa Helgjødsel 18-1-10 utan kobolt og kopar

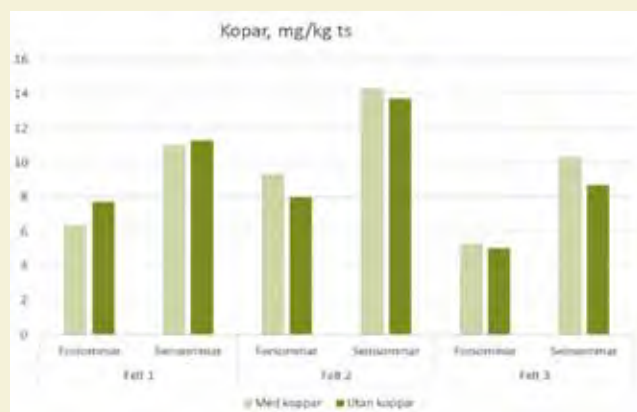
Figur 1 viser at i felt 2 og 3 har gjødsling med kobolt gitt tydeleg høgare innhald av kobolt i beitegraset. I

felt 1 er det ikkje noko forskjell i innhald, men her er innhaldet av kobolt høgt både der det er gjødsla med kobolt og der det ikkje er gjødsla med kobolt. Opptak av kobolt er sterkt påverka av pH i jorda og andre faktorar som konkurranse med andre mineral. Ein skal derfor vera forsiktig å konkludera etter få forsøk, men resultatane våre stemmer godt med tidlegare undersøkingar.

Som det går fram av figur 2 er det ikkje noko tydeleg forskjell i innhald

Figur 1: Innhald av kobolt (µg/kg ts) i grasprøver frå ruter gjødsla med Helgjødsel med og utan tilsetjing av kobolt frå 3 forsøksfelt.

Figur 2: Innhald av kopar (mg/kg ts) i grasprøver tatt ut frå ruter gjødsla med Helgjødsel med og utan tilsetjing av kopar frå 3 forsøksfelt.

av kopar til tross for at det er tilført 600 g koparsulfat/daa. Opptak av kopar er sterkt påverka av andre faktorar i jorda. Innhald av molybden (Mo) er ein viktig faktor som påverkar opptak av kopar.

På koboltfattige beite kan gjødsling med kobolt vera eit aktuelt tiltak for å dekkja behovet til beitedyr. Plantene treng ikkje kobolt. Aktuelle gjødselslag kan vera Helgjødsel 18-1-10 tilsett 2 kg koboltsulfat/tonn eller Helgjødsel 18-1-2 tilsett 4 kg koboltsulfat/tonn. Mengder per daa og per år må innarbeidast i den aktuelle gjødselplanen.

Når det gjeld kopar er effekten meir usikker og andre måtar å tilføra kopar på vil vera ein sikrare metode. Overdriven bruk av kopar kan òg gi forgifting hjå sau. Helgjødsel tilsett koparsulfat kan likevel vera ei aktuell løysing for å dekkja plantene sitt behov.

Praktisk bruk av Helgjødsel

Helgjødsel kan ein i dag få kjøpt som Helgjødsel 18-1-10, med eller utan tilsetjing av kobolt eller kopar. Helgjødsel 18-1-10 er godt tilpassa til bruk som grunnjødsling til beite om våren der ein ikkje nyttar beite som spreieareal for husdyrgjødsel. Høveleg mengde per daa om våren kan vera om lag 40-45 kg. Dersom ein vel å gi kobolt, vil Helgjødsel tilsett 2 kg kobolsulfat per tonn gjødsel med 40-45 kg per daa om våren, gi tilstrekkeleg kobolt for heile beitesesongen. Ein kan eventuelt fordela same gjødsela over to utkøyringar med om lag 25 kg/daa kvar gong.

Helgjødsel 18-1-2

Denne typen Helgjødsel vart produsert ny i 2014, og er tilsett 4 kg koboltsulfat per tonn gjødsel. Helgjødsel 18-1-2 er aktuell som beitegjødsel i kombinasjon med husdyrgjødsel om våren. Ei aktuell tilråding kan vera ca. 2 tonn tynn blautgjødsel/daa tidleg om våren, og i tillegg overgjødsling med om lag 20-25 kg Helgjødsel 18-1-2 med 4 kg koboltsulfat/tonn.

Dette vil sikra tilstrekkeleg koboltforsyning gjennom heile beitesesongen.

Ta kontakt med di lokale NLR-eining om aktuelle løysingar for gjødsling og eventuelt tilføring av kobolt og kopar.

Analyse av beitegras

Resultatene av beiteprøvene kan brukes til å vurdere om tilførsel av enkelte mineraler via gjødsel eller direkte til dyret er nødvendig.

**Ingvild Steinnes Luteberget
 NLR Rogaland**

Etter ønske fra medlemmer tok NLR Rogaland rundt 50 beiteprøver sommeren 2013 og rundt 40 i 2014. Målet med beiteprøvene var å undersøke om mineralmangel i graset kunne være årsak til dårlig tilvekst hos lam og ungdyr på beite. Prøvene ble tatt fra slutten av juni til midten av juli, ved å klippe gras på et så representativt område av beite som mulig. Gras materialet ble analysert av FKRA og BLGG.

Stor variasjon

Analysesultatet viste stor variasjon mellom enkeltbruk. Som forventet ut fra tidligere analyser hadde svært mange prøver lavt innhold av kobolt. Kobolt inngår i vitamin B12, og er nødvendig for at drøvtyggere skal kunne produsere B12 vitamin i vomma. Mangel på B12 gir ofte symptomer som nedsatt appetitt, dårlig tilvekst og dårlig fruktbarhet.

Kobberinnholdet i prøvene viste at de fleste lå innenfor behovsnormen. Likevel kan ikke mangel på kobber utelukkes, fordi opptak av kobber påvirkes av flere andre mineral. Høgt innhold av molybden hemmer opptak av kobber, og forholdet mellom kobber og molybden er derfor viktig for å vurdere om kobbermangel er en mulig forklaring på redusert tilvekst. Det var stor variasjon i molybdeninnhold i prøvene.

Flere mineraler er viktig for tilvekst, og samspillet mellom mineralene er svært komplekst. På grunn av stor variasjon mellom enkeltbruk er det vanskelig å gi generelle råd om tilskudd av mineraler. Dette bør vurderes på hvert enkelt bruk, og beite-

Illustrasjonsfoto.

prøver er derfor et verktøy som kan brukes i denne vurderingen, eventuelt sammen med blodprøver.

Flere årsaker til dårlig tilvekst

Det kan være mange årsaker til redusert tilvekst hos dyr på beite. Botanisk sammensetning, dyretett- het, parasitter og flere andre faktorer påvirker tilveksten. Analysesultatene viste at mange av prøvene hadde et høgt energi- og proteininnhold. Det kan føre til at beitegraset blir for sterkt for vomma, og at utnyttelsen av graset for tilvekst blir redusert. Årsaken kan være for sterk gjødsling med nitrogen. Beiter bør gjødsles lite og ofte, og ut fra beitet sin yteevne. Dårlige beiter vil ikke kunne benytte seg av mye gjødsel, og det kan derfor bli opphoping av nitrogen i plantene.

Beiteprøver er et interessant verktøy for å vurdere mineralstatus og gjødslingspraksis på beiten. Der det er mistanke om mineralmangel er det ekstra aktuelt å bruke beiteprøver, og eventuelt blodprøver, for å undersøke hvor mye av mineralet i graset vi finner igjen i dyra. Det vil også være interessant å ta en pH-prøve av beitet i det området der beiteprøven tas. Det er fordi pH har stor innvirkning på opptak av ulike mineraler, og kan bidra til å forklare hvorfor det eventuelt er lite eller mye av enkelte mineral.

Tolkning av kravene rundt gasstett forbindelse

Reglene for lagring av gjødsel under bygget legger opp til at det skal bygges med gasstett forbindelse mellom husdyrrom og gjødsellager.

Alf Gunnar Nøkland
NLR Agder

Spesielt i nye bygg, men uansett hvilken løsning du velger, må husdyrrommet godkjennes av Mattilsynet før dyrene slippes inn.

Bakgrunnen for tett forbindelse

Bakgrunnen for at Mattilsynet innførte at alle nye bygg måtte ha gasstett forbindelse mellom husdyrrom og gjødsellager, var som følge av at det forekom en del dødsfall på både dyr og mennesker ved opprøring av gjødsel. Disse kunne vært unngått ved en annen bygningskonstruksjon.

Ønske om åpen forbindelse

Mange bønder ønsker å fortsette med åpen forbindelse ved utvidelse av fjøset sitt. Det dreier seg mange ganger om mindre utbygginger som det ville vært helt uforsvarlig, økonomisk sett, å bygge med tett forbindelse. Bygging med åpen forbindelse bedrer enkelte helse-parametre for storfe, til en fornuftig pris. Naturligvis ser man bort fra faren for forhøyede gassverdier i husdyrrommet.

Gjødselgass som dreper

Gjødselgass består av et stort antall gasser der karbondioksid (CO_2), metan, ammoniakk og hydrogensulfid er de vanligste. Det er hydrogensulfid som utgjør den største helsefarlige delen av gassen. Denne kan føre til skader på nervesystemet, og ved høye konsentrasjoner er stoffet dødelig.

Gjødselgassulykker skjer i forbindelse med røring, pumping eller

Gasstett løsning som Mattilsynet aksepterer. Foto: Tore Tønnesen

tapping av gjødsel. De fleste ulykkene skjer i det gjødslas skorpelag blir brutt. Det er da gassen frigjøres.

Nybygg – tett forbindelse

Regelverket er rimelig klart på at nybygg skal bygges med gasstett forbindelse. Dette står oppført i Forskrift om hold av storfe.

Hva som er et gjødsellager blir tolket ulikt, men det står skrevet i veilederen til nevnte forskrift at hvis gjødsla blir liggende i mer enn 2-3 uker, eller fjernes mekanisk/manuelt, så blir kanalsystemet vurdert som et gjødsellager. Likevel blir det oppført store nybygg med kanalomrøring, der gjødsla ofte blir liggende lengre enn dette. Jeg tror at grunnen til at slike systemer godkjennes, kommer av at gjødsla omrøres daglig, ofte flere ganger daglig. Dermed får ikke kumøkka tid til å danne ei hinne som holder på masse giftig gass. I stedet for frigjøres gjødselgassene i mindre, ufarlige mengder. Samtidig som nye driftsbygninger ofte har mye større romvolum enn tidligere, noe som er utelukkende positivt med tanke på dyrehelse.

Ny type spaltegulv

– nytt bygg og åpen forbindelse

Det har i senere tid blitt skrevet og ikke minst snakket mye om nye spaltegulv til bruk i storfe fjøs. Det dreier seg og både «Det grønne gulv» og TcT multiplater. Etter hva jeg kan se, så tilfredsstiller gulvløsningen kravene EU har satt for gassforurensning i husdyrrom. Ved bruk av undertrykksventilasjon i kjelleren, klarer man sannsynligvis å hindre gasslekkasje opp til husdyrrommet så bra, at gassforurensningen ikke overstiger grenseverdiene som er nevnt i Veileder til forskrift om hold av storfe. Men velger du å bruke denne løsningen, spesielt i nybygg, må man være forberedt på at Mattilsynet kan kreve dokumentasjon, fra ditt fjøs, på at gassverdiene ikke er ulovlige høye, siden denne løsningen er så ny i Norge. Mattilsynet sin uttalelse om produktene fra februar 2001, verken avslår eller godkjenner løsningen med Agro slat mat og Multiplater. De har sagt at hver sak må vurderes individuelt av Mattilsynets regioner, fordi tilsynet ikke forhåndsgodkjenner byggetegninger. Det betyr at må

bevise for Mattilsynet at løsningen din innfrir kravene til Forskrift om hold av storfe.

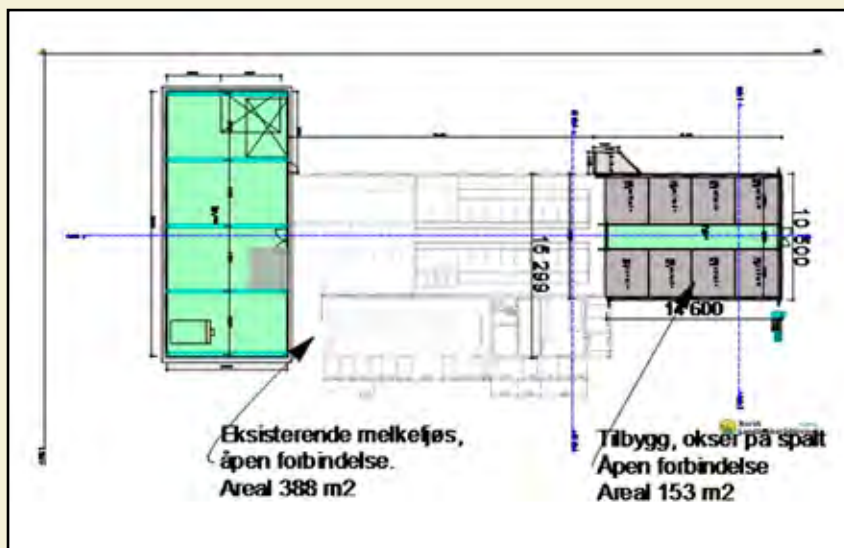
Eksisterende bygg – åpen forbindelse i enkelte tilfeller

Hvis man har åpen forbindelse mellom husdyrrom og gjødsellager fra før av, tillates det åpen forbindelse i det nye tilbygget så lenge begge byggene deler fjøsluft, og tilbygget ikke er større enn eksisterende bygning. En viktig presisering her er at dette gjelder NYE tilbygg, bygd opp fra grunnen av. Innredning av for eksempel siloer, plansiloer, vil utløse krav om tett forbindelse mellom kjeller og husdyrrom så langt jeg har erfart. Dette kan nok virke pussig ved første øyekast, men har sin bakgrunn i at byggene opprinnelig ikke var beregnet for oppstalling av dyr. Og av den grunn tolker jeg det til at Mattilsynet mener at slike bygg bør ominnredes med gasstett forbindelse fordi ventilasjon av husdyrrom kan bli for dårlig eller vanskelig å få til.

Veileder til forskrift om hold av storfe tillater 5% avvik fra gitte krav ved ombygging ved eksisterende fjøs.

Rutiner ved gjødselhåndtering

Som tidligere nevnt er hensikten med gasstett forbindelse å unngå dødsfall blant mennesker og dyr ved opprøring av gjødsel. Vissheten om at gjød-

Løsning godkjent, etter mye diskusjon med Mattilsynet, i 2014. Saken ble først avslått. Men ved nærmere undersøkelse av regelverket fra byggherres side, viste det seg at Mattilsynet hadde vært for strenge i sin første vurdering og måtte trekke avslaget. Bilde: Alf Gunnar Nøkland

selgass var farlig var kjent lenge før kravet om gasstett skille ble vedtatt. Dette førte til at flere innførte rutiner der omrøring eller tømning av gjødsellager ble gjort da dyr og mennesker ikke var inne i fjøset, eller på dager da man minimerte risikoen for skader ved gasslekkasjer fra omrøring. Derfor blir dette forskriftskravet ofte vurdert som veldig strengt, og ikke minst fryktelig dyrt, fordi mange føler de har kontroll på gjødselgassen i fjøset sitt.

Uklart regelverk

Kort sagt kan man si at hvis man bygger med tett forbindelse er man innenfor regelverket. Ved nybygg planlegger man tett forbindelse, da er man sikker på at ,

Men ombyggings/tilbyggings tilfellene er ofte de vanskelige. Og det

de sakene jeg har flest av. Her koster tett forbindelse mange ganger alt for mye. Derfor vil man se på alternative løsninger, som man vet at vil bli godkjent. Veileder til forskrift inneholder for mange vurderingskriterier til at man kan være sikker på om valgt løsning vil bli godkjent før den aktuelle kontrollen blir gjennomført. Derfor bør bønder som ønsker seg en litt utradisjonell løsning, forhøre seg med rådgivere eller andre som har bygd. Kontakt Mattilsynet i starten av byggeprosessen for å avklare hvilken løsning som er aktuell eller ikke.

*Tilbygg som er bygd opp fra grunnen av.
 Foto: Alf Gunnar Nøkland*

Lauvtre og buskar til le i verharde kyststrok

Langs kysten vart det planta mykje sitkagran, lerk og fure i 1960- og 1970-åra. Mange meiner at det no, er nok gran, og at det i nye plantingar bør satsast meir på lauvtre.

**Olav Martin Synnes,
NLR Sunnmøre**

Det blir hevda at eit meir variert planteval vil gjere landskapet vakrare. Kanskje kan også dyre- og fuglelivet bli rikare.

Første forsøket i prosjektet vart lagt til «Sunnmøre Forsøksring», på Vigra i 1995. Bioforsk Vest, Fureneset fagsenter, hadde hovudarbeidet med planlegginga.

Når det gjeld utvalet av planteartar, har ein lagt vinn på fleire eigenskapar. Plantane bør tole kraftig vind og sjørökk. Det er ein fordel om plantane kan klare seg i område med beitedyr. Difor er det valt fleire artar med tornar. Nokre artar har matnyttige bær. Vi reknar med at slike eigenskapar vil bli sette pris på av bygdefolket.

Fylgjande artar er med:

Låge buskar 1 - 2 m

Svartsurbær, rynkerose, steinnype, tindved, grønor

Høge buskar 2 - 5 m

Alaskavier, jærvier, hagtorn, svarthyll

Tre 5 - 10 m

Rognasal, gråor, hegg, fuglekirsebær

Høge tre > 10 m

Platanlønn, ask, sommareik, kjempepoppel

Plantane står i to rader. Radavstand og planteavstand er ein meter. Plantar i ulike høgdeklassar er fordelt på ein systematisk måte. Av fire tre i rekka, er to buskar, eitt tre og eitt ammetre. Kjempepoppel, alaskavier og gråor kan nyttast som "ammetre".

Sideklipping gir eit smalare og tettare lebelte. Hekkesaks og stangsag er nyttige reiskapar. Det finst også traktormontert utstyr, for sideklipping og toppklipping.

Desse har under høvelege forhold rask vekst i starten, og gir raskt le- verknad for dei andre artane. Seinare skal desse tynnast ut for å gi plass til dei andre artane.

Inntrykk frå første 18 åra

Gradering etter fallande "heilsapsinntrykk" i juni 2013 gav fylgjande rekkefylgje: ask > alaskavier > jærvier > rognasal > rynkerose > svartsurbær, lønn > gråor > hagtorn > grønor > tindved > fuglekirsebær > hegg > svarhyll > kjempepoppel > eik > steinnype.

Den dominerande vindretninga er frå vest. Dei første åra etter planting var heilsapsinntrykket betre i planterekka som ligg mot aust, i høve til den rekka som ligg mot vest. Det er også samspel mellom art og rekke. Alaskavier, rynkerose og ask veks om lag like godt i begge rekkene. Kjempepoppel, steinnype og fuglekirsebær treivst mykje dårlegare på vindrekka enn på lerekka. Etter at plantane har blitt større, og beltet har vorte tettare, finn ein ikkje lenger dei same skilnadene mellom leside og vindside. Det var også ein tendens til lågare høgdevekst nærast sjøen. Meir vind og sjørökk er venteleg forklaringa på dette.

Alaskavier har hatt svært rask vekst i dette feltet. Dette er ein viktig eigenskap for ammetre. Rynkerose

har også utmerka seg med rask vekst. Ei ulempe kan det vere at rynkerose er svært aktiv når det gjeld å sette rot-skot. Arten kan raskt spreie seg langt utanfor lebeltet, der det ikkje er årleg slått. Rynkerose, tindved og svartsurbær har matnyttige nyper og bær, for folk og fuglar. Kjempepoppel, grønor, fuglekirsebær og hegg har klart seg mindre godt i feltet på Vigra. Dette var mest tydeleg dei første åra etter planting. Hard vind og sjørökk er venteleg viktigaste årsaka til dette. Etter kvart som dei får betre livd, har dei klart seg noko betre. Eika veks seint på kysten av Sunnmøre, og taper i konkurransen i tette plantingar.

Frå og med 2005, blir feltet klipt med hekkesaks og stangsag langs sidene. Målet er å få smalare og tettare lebelte. Nokre av ammetrea, alaskavier, blir kutta kraftig ned. Dette blir gjort for at dei varige trea, som lønn, ask og asal skal få betre plass. Steinnypen vart teke med som vern mot beitedyr. Ei ulempe er kraftige tornar, som skadar nabotre og gjer klipping og ugrasreinhald vanskelegare. Steinnypen er forsøkt fjerna. Rynkerose har nyleg kome på «norsk svar-teliste», og bør ikkje nyttast.

VÅR RÅDGIVING ER

Uavhengig

Utviklande

Nær

Som medlem i Norsk Landbruks- rådgiving skal du

- **Oppleva** at du får den rådgivinga du treng for å skapa eit godt resultat i drifta di
- **Dra nytte** av ein organisasjon som er bindeledd mellom forskning og praktisk landbruk
- **Sitja igjen** med ei teneste du er nøgd med.

Forsøks- og utviklingsarbeid, kunnskapsformidling og informasjon

Som medlem er du med i eit fagleg og sosialt nettverk.

I tett dialog med den enkelte, på fagmøte, markvandringar, gruppesamlingar, kurs og på andre arenaer, gir vi deg siste nytt frå både eige og andre sitt forsøksarbeid.

Fagleg informasjon får du også anten i posten eller på e-post.

Rådgiving og tenester er spissa ut frå lokale behov, og varierer mellom einingane

- Produksjonsrådgiving i ulike kulturar: gras, korn, potet, grønsaker, bær, veksthus, økologisk drift
- Gjødslingsplan – med grunnlag i jordprøvar
- Miljøplan trinn I og II - skjøtselsplan - søknad om tilskot kulturlandskap/SMIL
- NLR Surførtolken - fagleg tilbakemelding på fôrprøvar
- NLR Bedre bunnlinje - økonomisk rådgiving som skal bidra til betre produksjon og betre økonomi i drifta
- Økonomirådgiving - driftsopplegg, kvotekjøp/kvoteseal, optimalisering av driftstilskot
- Føringrådgiving
- Driftsplan - ved nybygg og start av tilleggsnæringar, omlegging til økologisk drift, erstatningssaker, taksering av hjortebeiting
- Bygningsteknisk planlegging på nybygg, påbygg og ombygging
- Næringsutvikling/bedriftsrådgiving - etablering av nye næringar
- Funksjonstesting åkersprøyte
- Grøfteplan og nydyrkingsplan
- KSL-dokumentasjon
- Formidling av kvotar, gjødsel, fôr

**Norsk
Landbruksrådgiving**

<http://www.lr.no/>

Oslomann blei Rennesøybu

For meg er sauehald meir enn kroner og kilo. Det er livskvalitet.

■ Eirik Stople

– På morsida kjem familien min frå Ringerike. Gleda med gardsliv og dyr har eg nok frå alle somrane med gardsliv hos besteforeldra mine. Elles må eg seie det som det er, dette er olsoguten som slo seg ned på bygda, fortel Morten Ringdal.

Familien kom til Rennesøy i 1997.

– Eg hadde arbeidd mange år i posten i Oslo då eg søkte og fekk tilbod om jobb som landpostbod her på Rennesøy. Alt frå starten hadde eg i meg draumen om å starte med villsau. I Oslo kom eg over ei bok om den svenske villsaurasen, Götafår, som vekte interessa. Då eg seinare såg denne sauene på Østhusvik, var løpet kjørt. Her på Rennesøy starta det med «hagesauer». I år 1999 fekk eg leige areal, og sidan har det auka på i takt med tilgang på beiteareal, fortel Morten.

Dagleg tilsyn med dyra er noko av Morten Ringdal sitt varemerke i villsauproduksjonen. Villsau betyr ikkje at dyra kan gå på sjølvstyr, understrekar sauehaldaren.

Legg merke til det høge gjerdet i bakgrunnen.

- Eg har sett opp fleire kilometer med gjerde og er nøye med å halda dei i orden, fortel Morten.

Bygde opp kunnskap og erfaring

– Med mi interesse for gardsliv og dyr, var det ikkje lenge før eg engasjerte meg som avløyser omkring på gardane. I sju år var eg samanhengande avløyser på ein gard med 52 mjølke-

Morten Ringdal er aleinefar og bur på Sørbø på Rennesøy. Han er far til Isak (18), som utdannar seg til bilmekanikar og bur heime, og Senta Rebeccan (30), som er ferdig med utdanning frå Statens kunstakademi og bur i Oslo. Morten har 80 prosent stilling som landpostbud. Etter ein vesentleg

besetningsauke i 2014, har han nå 300 vinterfôra sauer. Halve besetninga er villsau. Resten er ulike spelsaurasar og kryssing av villsau/texel. Gjennomsnittleg slaktevekt på lamma var 13,4 kg i 2014. Gjennomsnittleg slaktevekt på dei vaksne dyra var 16,2 kilo.

Produksjonen er basert på leigd areal og bygningar. Ringdal disponerer eit areal på 51 dekar dyrka jord, 11 dekar overflatedyrka jord, 445 dekar innmarksbeite og 940 dekar lynghei,

Morten Ringdal kryssar sauerasen texel inn i deler av villsaubesetninga for å auka slaktekvalitet- og vekt. Det blir bare avla på første generasjons kryssing.

kyr. Eg er utadvent, sosial og er glad i folk. Det blei heilt naturleg å hjelpe til når det var behov for avløysing rundt på gardane. Som aleinefar, har eg hatt med meg sonen Isak i arbeidet, heilt frå bleiestadiet. Eg er alltid kunnskapssøkjande og ikkje redd for å spørje. Denne haldninga har vore heilt avgjerande for å kome til det faglege nivået eg har i dag. Blant anna har eg vore medlem i Haugaland villsauleg i 14 år, 11 av desse som styremedlem. I regi av villsauleget driv vi kurs og opplæring.

Som å vinne i Lotto

I 2005 fekk Morten tilgang til leige av 500 dekar utmarksareal og i 2007 fekk han forpaktingskontrakt på Sørbø, like ved der han bur. Då var draumen hans ein realitet og frå 2014 har han forpakta ytterlegare ein gard som gav ressursgrunnlag for å auka villsaubesetninga.

– Eg er i den heldige situasjon at folk tilbyr meg ledig jord, fortel villsaueigaren, som likar å fortelja historia om då han fekk utbetalt det første produksjonstilskottet, som han ikkje vil kalla tilskott men betaling

for produksjon av mat og kulturlandskap.

– Det var som å vinna i Lotto, minnest Morten.

Årets gang

Med fleire raser og kryssingar er avlsarbeidet på garden litt av et puslespel. Hovudrasen er norsk villsau, men Morten har også, islandsk svart spel og grå trønder. I fire år har han drive innkryssing med texel, men har samstundes dei reinrasa linene. Lamma blir normalt ikkje para, unntaket var i 2014, i ein oppbyggingsfase av besetninga. Lamma

treng å utvikla seg ferdig før dei blir bedekka, er Morten si haldning.

– Eg bedekker deler av villsaubesetningamed texel for å få meir kjøttfulle og større lam. Texelen har ikkje gitt problem med lammingsvanskar. Rasen gir ikkje fleire lam, noko eg heller ikkje er interessert i, i mitt opplegg med utegangarsau. Eg bedekker ikkje med kjøtttrase (texel) før tredje lemming. Eg tenker at dyra først må vera fullt utvikla. Hybridlamma blir para med villsau. Det blir ikkje avla vidare på avkomma etter desse. Med ti verar, dei fleste av ulike rasar, krev opplegget gruppering av flokkane og full kontroll i alle ledd under paringa, seier Morten.

Han nyttar ulike fargekodar på øyremerka, for å skilja dei ulike avslinene.

I eit opplegg med utegangarsau passar det å starte paringssesongen 15. november. Det gir lemming frå 15. april og då er våren komen på Rennesøy.

Fôring vinterstid

Alle sauene har fri tilgang til silofôr gjennom heile vinteren. Sauene har tilgang til mineral heile året og før lemming gir han E-vitamin. Morten gir litt kraftfôr to gonger i veka. Seks til åtte veker før lemming aukar han til 0,3 kg kraftfôr per sau og dag. For para lam startar oppfôringa tidlegare.

På lynghei- og utmarksområda har Ringdal ein flokk av reinrasa villsau. Han disponerer 900 dekar med lynghei og anna utmark.

Snyltarar

Dei vaksne dyra blir behandla mot snyltarar (makka) 14 dagar før lemming. Lamma på innmarksbeite blir behandla 3-4 gonger i løpet av sommaren. På utmarksbeite blir lamma behandla 1-2 gonger. Han vurderer behovet for behandling.

Morten har ein gong fått tilbakemelding frå slakteriet om leverikte.

– Eg har aldri behandla lamma mot koksidiøse, men vurderer å behandla kryssingane i år, seier Morten. Sjølv om det er flått i området, har den ikkje vore eit problem hos villsauene. Berre innkjøpte verar blir behandla, fortel saueeigaren.

Generell helsestatus

– Eg har berre observert jurbetennelse to gonger i løpet av dei 15 åra eg har drive med villsau. Og med berre to tilfelle av lammingsvanskar kan eg vel seie at problemet er fråverande. Villsauene har fantastiske morsegenskapar. Den går vekk frå flokken eitt døgn eller to når den skal lemme for så å knyta seg til flokken igjen etterpå. Kjem du over lammet ligg det å trykker, som ein rådyrkalv. Det er fantastisk å observere kommunikasjonen mellom mora og lamma. Eg mister få lam i løpet av ein sesong. Av 200 fødte lam mista eg 5-7 lam i fjor. Vi har mykje ramn i område. Finn eg eit dautt lam, er det bare skinn og bein igjen, er erfaringa.

Besetninga blei aldri råka av fotråte, som hadde stor utbreiing på Rennesøy.

Postman og entusiastisk villsauprodusent utan eigen gard. Morten Ringdal, som nyttar tittelen villsaueigar, kjem opphavleg frå Oslo, men har budd på Sørbo på Rennesøy sidan 1997. Han har i dag 300 vinterfora sauer.

– Eg trur det var godt gjerdehald, med minimal kontakt med andre flokkar, som redda situasjonen. Du kan seie at eg hadde gjerdt meg ut av problemet, analyserer Morten.

Vår og sommar

– Etter lemming trappar eg ned kraftfôret. Dette er ein periode med nøye tilsyn. Ein månad etter lemming tek eg inn dyra, merker lamma og ser over dei. Sauene blir klipte i juni/juli. Klyppinga kostar 10.000 kroner og verdien av ulla er 2.000 kroner. Alt er ikkje netto, men eg klypper av dyrevelferdsomsyn, er resonnementet. Om sommaren går villsauene på lyng/utmarksbeite. Kryssingane er på kulturbeite.

Førebuing til slakting

I august tar eg frå vêrlamma, og lar dei beite 3. slåtten i 5 veker før slakting. Då har eg gjerne med ein gamal sau for å roe flokken. Saulamma har eg på eit anna beite. Dette gir meir ro i flokkane. Lamma legg på seg 6-9 kilo i denne perioden, ja eg har registrert at dei har lagt på seg 11 kilo på 5 veker.

Med dette oppføringsopplegget oppnådde lamma ei gjennomsnittsslakevekt på 13,2 kilo i 2014. Av 130 slakta lam var det 5 lam som ikkje oppnådde klasse O. Resten kom i O eller betre. Eg registrerar at hybridlamma oppnår best klassifisering, fortel Morten.

Haldning og livserfaring

– Som tidlegare osloborgar er eg van med å bu tett på menneske og har utvikla gode sosiale evner. Det har eg hatt nytte av som ny i faget. Eg har ingen terskel for å spørje om råd og har lært mykje av dei eg har arbeidd for. Og gøym ikkje landbrukskontoret som har betydd utruleg mykje for meg. Dei yt topp service og har vore ein dørøpna for å forstå dei krava og ordningane som gjeld i jordbruket.

Eg er ikkje redd for å be om unnskyldning.

Morten fortel om ein gong sauene var komne over på ein av naboane sin eigedom, noko som sjølvstakt ikkje var populært.

– Eg spurte borna kva faren var mest glad i og fekk marsipan som svar. Då sette eg ei lita grein på ein stubbe, som et minijuletre, og hengde på 13 marsipansjokoladar av det slaget han lika best. Denne gåva, kombinert med ei ærleg unnskyldning blei sett pris på. Eller den gongen ein vår forsvann og eg lova ut ei whisky flaske som finarløn til den som leverte vêren på døra. Då var det mange som hadde sett vêren, men det var bare finnaren som fekk løn. Etter denne hendinga blei vêren sjølvstakt kalla whiskyveren.

Som villsaueigar er eg oppteken å føra vidare genene til ein historisk sauerase. Samspelet mellom dyra, naturen og meg, facinerar. For meg handlar det om å forstå handlemonsteret til dyra, og heile tida utvikle meg fagleg, eg skal driva profesjonelt, avsluttar villsaueigaren på Rennesøy.

Skråblikk

Mormor sine vakre rynker

Mormor var den vakraste av alle eldre kvinner, for meg. Eg hugsar så godt kor høgt eg sette denne vesle sterke dama. Ho gjorde inntrykk, og ikkje minst; ho hadde rynker. Små fine linjer som ramma inn munnen. For meg var desse linjene noko av det som gjorde henne så flott. Eg minst at eg gjekk rundt med trutmunn i håp om å få slike linjer. Den gongen gjekk eg i barnehagen.

Alderdom har alltid fascinert meg. Eg kan ikkje seie nøyaktig kvifor. Kanskje er det mystikken bak eit rynkete andlet. Som ein detektiv kan eg avdekke lag etter lag. Korleis var livet ditt? Kven var du som ung? Har du råd å gi? Utømelege mengder kunnskap og livserfaring kan haustast om eg berre høyrer etter, og tek meg tid.

På vandring gjennom ein sjukeheim ser du kanskje gamle slitne kroppar. Ei sovande dame med eit glas saft på vent. Ein eldre mann som ikkje heilt forstår. Men bak alt det ytre finst alltid ei historie. Det er nok historia som fascinerer mest.

– Eg kjenner meg framleis som då eg var 19 år, det er berre kroppen som er treig, sa farmor mi då ho var over 90 år. Farmor var ei herleg dame med fart i kommentaren, og utalege vakre linjer frå livet i andletet.

Gjennom massiv informasjonsflyt frå samfunnet har eg etter kvart fått med meg, at det ikkje er vanleg å sjå på rynker som vakre. Det finst eit unaturleg ideale der ute. Draumen kjem kanskje frå akkurat det farmor sa; ho kjende seg ung, men kroppen var gammal. No vil alle sjå like unge ut som dei kjenner seg. Jakta på ungdomskjelda er evig og beinhard. Spørsmålet er om kjelda finst i ei krukke krem, eller eit ansiktsløft?

Til no har eg ikkje gått til innkjøp av rynkekrem. Eg har eit mål om å sjå det vakre i levd liv, også i eige andlet. Den store styrkeprøven vert om eg klarer å motstå lokkande reklamar om evig ungdom i ei krukke med skyhøg kilopris.

Eg angrar på at eg ikkje fortalde mine formødrer kor vakre dei var for meg. Lurer på korleis dei ville reagert på komplementet: Du har så vakre rynker.

JoA

Framleis vanskelege reglar om driftsfellesskap

Dei kompliserte reglane om driftsfellesskap vert vidareført, men reaksjonsmønsteret ved brot på reglane om driftsfellesskap er gjort meir fleksibelt.

Olav Magne Tonstad

Ny forskrift om produksjonstilskot i jordbruket blei gjort gjeldande frå 1. januar i år. Reglane om driftsfellesskap i paragraf sju er nok dei som skaper mest utfordring for bøndene som skal søke tilskot.

Forholdsvis meir tilskot til dei små husdyrbruka

Formålet med regelen om driftsfellesskap er å ivareta strukturelementa som ligg i jordbruksavtalen. Det vil seie at ein bonde med 10 mjølkekyr får forholdsvis meir tilskot per ku enn ein bonde med 40 kyr. Dette fordi bonden med 10 kyr har høgare kostnad per mjølkeku enn bonden med 40 kyr. For å få denne kompensasjonen er det ein føresetnad at føretaka reint faktisk ikkje driv med fleire husdyr enn det som går fram av søknadsskjemaet. Ulike føretak kan heller ikkje samarbeide på ein slik måte at det oppstår driftsfellesskap.

Definisjon av driftsfellesskap og same produksjon

Departementet slår fast at det oppstår driftsfellesskap der føretak, som reelt sett inngår i éi felles verksemd eller på annan måte oppnår skalfordeler gjennom samarbeid, og som søker tilskot til same produksjon. Alle typar husdyrproduksjonar vert sett på som same produksjon. Planteproduksjonar innanfor ei vekstgruppe, slik desse til ei kvar tid er definert i medhald av jordbruksavtalen, vert rekna for å vere same produksjon.

To hovudformer for driftsfellesskap

Departementet peiker på to hovudformer for driftsfellesskap. Den eine forma er at produksjonen på garden vert splitta opp i to eller fleire verksemdar, der eit føretak i verkelegheita driv begge verksemdene. Den andre forma er at to eller fleire føretak samarbeider på ein slik måte at det oppstår driftsfellesskap.

Føretak som ikkje hentar ut meir tilskot, kan samarbeide

Ei viktig endring er der fleire føretak som er i driftsfellesskap, ikkje hentar ut meir tilskot ved å søke tilskot kvar for seg, enn kva dei ville fått om tilskotet hadde vore berekna samla. Desse føretaka kan søke tilskot kvar for seg, og dei treng ikkje opplyse om driftsfellesskapet. Dette vil vere aktuelt for arealbaserte produksjonar, som grønsaker, poteter, etc., der det ikkje er strukturdifferentiering i satsane. Det vil seie at det er flat tilskotsats og heller ikkje toppavgrensing.

Må opplyse om driftsfellesskap

Tidlegare var regelen slik at eit føretak i driftsfellesskap og føretak med felles formelle eigarinteresser ikkje kunne få tilskot. Nå kan føretak i driftsfellesskap få utmålt tilskot for det samla dyretalet og arealet som vert disponert innanfor driftsfellesskapet. Det blir ei felles berekning av søknadene. Føretak som er i driftsfellesskap må opplyse om det i søknaden om produksjonstilskot. Dei kan då enten levere kvar sin søknad eller felles søknad for det samla dyretal og areal som føretaka disponerer. Føretak som har opplyst om driftsfellesskap, får ikkje avkorting i tilskotet.

Føretak som blir «tatt» for driftsfellesskap

Føretak som i kontroll eller på annan måte blir «tatt» for at dei samarbeider for nært (driftsfellesskap), kan også få berekna tilskot for det samla

dyretalet og arealet som vert disponert innanfor driftsfellesskapet. Deresom desse føretaka uaktsamt eller forsettleg har latt vere å opplyse om at dei er i driftsfellesskap, skal tilskotet avkortast.

Regelen om eigarskapsbegrensning er fjerna

Regelen om felles eigarinteresser er oppheva. Det vil seie at ein person eller eit selskap nå kan drive fleire føretak og levere sjølvstendige søknader om tilskot. Departementet understrekar at sjølv om denne regelen er oppheva, vil det bli kontrollert om føretaka er i driftsfellesskap med kvarandre. Formelle eigarinteresser vil være ein viktig indikator på om det er driftsfellesskap mellom dei ulike føretaka. Det er derfor på ingen måte fritt fram å splitte opp verksemda i fleire føretak.

Teikn på driftsfellesskap

Fleire faktiske forhold kan tyde på at det er driftsfellesskap mellom forskjellige føretak. Eksempel på slike forhold kan vere:

- Nærleik på eigarsida i føretaka. Det vil for eksempel seie der eit føretak blir eigd av nokon som også har ein eigardel i eit eller fleire andre føretak, og desse søker tilskot til same produksjon.
- Ein person som driv fleire føretak, for eksempel ei samdrift og eit enkeltpersonføretak.
- Føretak med nærleik på eigarsida som driv med produksjonar som liknar kvarandre driftsmessig og som føregår på same eigedom. Eksempel på dette er føretak som driv grovførbasert husdyrproduksjon.
- Eigardelen framstår som ein rein formalitet, som for eksempel når mjølkekvoten til eit føretak er bortleigd, og dette leigeforholdet er formalisert med ein svært låg eigardel i ei samdrift (typisk mellom

Illustrasjonsfoto.

- 0,1 og ein prosent eigardel i selskapet). Dagleg leiar i samdrifta har då ein eigardel på rundt 99 prosent, og driv i verklegheita samdrifta som eit enkeltpersonføretak
- Nære familieforhold, for eksempel der to føretak vert drivne av ektefellen eller sambuaren eller av foreldre og barn. Ein må her særleg vere på vakt dersom begge føretaka driv med grovførbasert husdyrproduksjon.
- «Plutselig» oppsplitting av produksjonar som tidlegare er blitt drivne av eitt føretak.
- Fleire føretak som har felles drifts-senter eller som har driftssenter i umiddelbar nærleik av kvarandre.
- Fleire føretak som disponerer driftsbygning og jordbruksareal i fellesskap.
- Samanblanda besetningar. Her kan det bli vanskeleg å sannsynleggjere at produksjonane vert drivne klart atskilt.
- Beitesamarbeid som føregår for langt ut over sesongen. Beitesamarbeid om sommaren er ei ønska driftsform, og blir ikkje sett på som driftsfellesskap. Men det er ein føresetnad at beitesamarbeidet vert avgrensa til den perioden der kyrne går på beite, og ikkje langt ut over hausten.
- Felles bankkonto. For eksempel der fleire føretak søker tilskot kvar for seg, men som får tilskotet utbetalt til same bankkonto.

- Fleire føretak som leverer slakt bare på eitt av føretaka sitt produ-sentnummer.
- «Feil» merking av husdyra, det vil seie at husdyra ikkje er rett merka med merka til det føretaket som søker tilskot på dyra.
- Andre indikatorar er felles drifts-opplegg, driftsleiing og driftsmid-lar, samt felles arbeidsinnsats.
- Felles maskinpark er i utgangs-punktet ikkje tilstrekkeleg til å konstatere driftsfellesskap. Myn-digheitene ynskjer ikkje å slå ned på maskinsamarbeid i mindre om-fang. Men dersom samarbeidet er omfattande, og det også er sam-arbeid på andre områder, vil felles maskinpark tale for at det ligg føre driftsfellesskap.

Driftsfellesskap i konsesjonsregulerte husdyrproduksjonar

I svine- og fjørfeproduksjonar som er underlagt regelverket om husdyr-konsesjon, kan driftsfellesskap også oppstå etter dette regelverket, og ikkje bare etter regelverket om produk-sjonstilskot. I forskrift om produk-sjonstilskot er det teke med ein regel som seier at det er driftsfellesskap mellom ulike føretak, dersom dette er konstatert av landbruksmyndig-heitene i medhald av lov om regule-ring av svine- og fjørfeproduksjon.

Oppsummering ved driftsfellesskap To eller fleire føretak som er i drifts-fellesskap kan:

- Søke kvar for seg ved å levere kvar sin søknad
- Søke samla gjennom ein søknad frå eitt av føretaka
- Søke frå eit felles føretak

På søknadsskjemaet må du krysse av om føretaket ditt er i driftsfelles-kap med andre føretak som driv same produksjon. Dersom du er i driftsfellesskap, må du opplyse kva for føretak som du er i driftsfellesskap med. Husdyr, areal, etc. må då forde-last på søknadene. Føretaka som er i driftsfellesskap, får ikkje meir i tilskot enn det dei ville fått om dei hadde le-vert ein felles søknad.

Avkorting ved brot på regelverket (§ 11)

Denne regelen opnar for at tilskotet kan avkortast. Konsekvensen av brot på regelverket er ikkje at tilskotet skal avkortast, sølv om dette ofte vil vere utfallet. Imidlertid er det nokre tilfelle der tilskotet skal avkortast. Dette er tilfelle ved brot på forskrift om gjødslingsplanlegging og forskrift om plantevernmidel. Det same er tilfelle der føretaka «uaktsomt eller forsettlig har unnlatt å opplyse om at de er i driftsfellesskap». Dette går fram av § 7 i forskrifta.

Knut Erik Ulltveit

36 år. 2 barn.

Bonde med ammekuproduksjon.
Brannmester og vinter-
vedlikeholdsarbeidar i Gjerstad
kommune, kommunestyremedlem
for Sp, styremedlem i Aust-Agder
Bondelag.
Bur på Gjerstad i Aust-Agder.

Nytt liv

Endelig er kalvinga i gang, vårens høydepunkt. Med forholdsvis konsentrert kalving i mars og april har jeg mange netter med avbrutt søvn foran meg.

Som regel går fødselen greit og kalven finner spenen selv, mens andre ganger går det ikke helt etter planen. Feilstilling, liten livsgnist og oppvarming av råmelk, hører også ofte med. Det er jo heller ikke helt uvanlig at det er nettopp om natta dette skjer, må kanskje også vekke naboen for å få hjelp til å dra ut kalven. Til tider blir det lite søvn, men likevel venter morgendagens oppgaver, - kanskje oppgaver utenfor gårdsbruket også.

Det å være så heldig å kunne være bonde er et privilegium, etter mitt syn. Jeg kan ikke tenke meg et yrke som er mer variert og meningsfylt. Å ta imot kalver, vil si å strekke seg til det ytterste til enhver tid, for at kalvene skal komme seg igjennom de første kritiske dagene. Ved kalveperiodens slutt, venter beiteslipp og mye annet våronnarbeid. Så løper andre gjøremål som gjødselkjøring, slåttan, beitepussing, osv.

Det er et vanlig fenomen at bon-

den her omkring i Gjerstad, og mange andre plasser, må jobbe utenom gårdsdrifta. Selv har jeg ca. 40 ammekuer. Det mangler mye på at jeg kan leve av det, selv om min produksjon skal være ca. 1 årsverk. Annet arbeid utenom, eller i tillegg til, om du vil, må jo gå ut over et eller annet. Jeg

*Annet arbeid utenom,
eller i tillegg til om du vil,
må jo gå ut over et eller annet.
Jeg tror i mange tilfeller at det
er gårdsdrifta som må lide.*

tror i mange tilfeller at det er gårdsdrifta som må lide. Fordi der jobber man som regel aleine, ingen andre å ta hensyn til, og dermed enkelt å skyve på gjøremål som kan gjøres senere. I mange tilfeller er resultatet at økonomien i produksjonen går ned, men det er nok ikke så lett å se det når man står midt oppi det.

Jeg vet egentlig ikke hvor det skal ende, for det legges gradvis opp til at vi må kjøre lengre etter føret for å

få en viss størrelse på produksjonen. Hadde myndighetene stimulert til at produksjon i litt mindre skala også kunne være økonomisk interessant, tror jeg faktisk at underdekninga på både storfe- og lammekjøtt hadde gått ned. Mindre slåtteareal kunne vært tatt i bruk igjen, og små beiteområder hadde blitt beita. Dette tror jeg er viktige elementer for flere ting. Det hadde blitt et bredere fagmiljø, det hadde stimulert til et mer varig åpent kulturlandskap, og trivselsfaktoren for bygdefolket ellers hadde økt. Kanskje det hadde blitt så mye positiv omtale at det i beste fall hadde fristet folk til å flytte hjem igjen, der de har vokst opp i ungdommen. Det sier seg jo sjøl at ei bygd uten noe særlig landbruk gir gjengrodd kulturlandskap og lite framtidstru. Har vi tru på det vi driver med, og unge grunneiere kommer til, så kan det jo hende at de ønsker å investere så smått i næringa. Det vil bli lagt merke til i lokalmiljøet. Muligens kan det jo også være at andre næringer utenfor landbruket ville ha en positiv smitteeffekt av dette.

DESSE SKRIV I BVLOGGEN:

Alf Johan
Walgermo Lima,
Rogaland

Olinn Slettebø
Gjedrem,
Rogaland

Anders
Sæleset
Hordaland

Marianne
Kvalvik Kvame
Sogn og Fjordane

Linda
Brakestad,
Møre og Romsdal

Jannicke
Holmgren Stokke,
Telemark

Den digitale Bondevennen

Det er inga grunn til å vente til fredagane for påfyll frå Bondevennen. Du finn oss på nett med nettstad og facebook-side. I tillegg kan du få tilgang til digital utgåve av Bondevennen – utan ekstra kostand i prisen*.

Den digitale utgåva av bladet blir publisert fredag morgon. For å få tilgang til denne må du ha brukarnamn og passord. Det får du ved å sende ein e-post til bond@fkra.no, med namn og adresse på abonnement. Me vil då sende deg brukarnamn og passord så snart som mogleg.

**Tilbodet om digital tilgang er berre for abonnentar.*

Regjeringa samler landbruksforskning

Fra 1. juli 2015 blir Bioforsk, Norsk institutt for skog og land-skap og Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, slått sammen til ett institutt som får navnet Norsk institutt for bio-økonomi, Nibio.

Nibio blir et av de største forskningsinstituttene i landet, og desidert størst innen landbruk og miljø. Landbruks- og matminister Listhaug sier at navnet understreker regjeringens store ambisjoner for det nye instituttet og dets sentrale rolle i å videreutvikle bioøkonomien i grønn sektor.

Kilde: www.forskning.no

Halvparten dreiv med tilleggsnæringar

Godt over halvparten av jordbruksbedriftene driv, i tillegg til tradisjonell jordbruksdrift, med andre næringar som er baserte på ressursane i jordbruksbedrifta. Leigekøyring er næringa med flest utøvarar, og om lag 9.900 einingar held på med dette. Arbeidsinnsatsen i tilleggsnæringar utgjør 6,1 millionar timar av i alt 96,6 millionar timeverk som vert utførte på jordbruksbedriftene.

Fleire av næringane som fell inn under omgrepet tilleggsnæringar, krev liten eller ingen arbeidsinnsats, til dømes utleige av jakt- og fiskerett eller bortleige av bygningar og jordbruksareal. Mange jordbruksbedrifter driv innanfor desse næringane, noko som gjev eit høgt tal på bedrifter med tilleggsnæringar, men som i liten grad påverkar den totale arbeidsinnsatsen i landbruket.

Landbruks- og matdepartementet,
9/2-2015

FAGLAG OG MØTER

Fagmøte sau i Eiken

på Røde Kors huset tirsdag den 24. mars kl. 19.00.

Veterinær Marit Johanne Apeland skal snakke om: Korleis unngå at parasitten tek profitten og praktiske tips i sauehaldet om våren.

Matøkt.

Alle saueinteresserte er velkomne.

Prosjekt sau, Hægebostad, Eiken og Åseral
Sau og Geit.

Rogaland Sau og Geit sitt beiteprosjekt

Auka bruk av heia-beite.

Prosjektet har 158 E-bjeller.

Sankelag/saueigarar kan søka om å få låna desse til beitesesongen 2015. Søknadsfrist 20. mars.

Nye flokker på heia-beite vil bli prioritert.

Me er også interesserte i å koma i kontakt med saueigarar/sankelag som har ledig heia-beite.

Ta kontakt med Bjarne Østerhus, 482 29 992, el. e-post bjarnoes@online.no

Arr.: Prosjektgruppa «økt bruk av heia-beite»

Gjesdal bondelag

På tide å sertifisere sprøyta?

Gjesdal Bondelag arrangere fellesdag ilag med Felleskjøpet den 26. mars ved Gjesdal Bygdahus.

For påmelding og info kontakt Marit Epletveit på tlf 909 75 032.

Påmeldingsfrist 20. mars.

Hå gjeterhundnemnd

skal ha sosial gjeterhundkveld med pizza og brus på Bjelland bedehus, Brusand torsdag 19. mars kl. 19.00.

Styret

Åpent møte Fôring av sau

FK-butikken, Lygre 1A, 4372 Egersund, inviterer til fagkveld med fokus på fôring av sau torsdag 12.03. kl. 19.00

Kurs i autorisasjon

for kjøp og bruk av plantevernmidde på Øksnevad VGS, Klepp

Alle dagar på dagtid.

Teori, både fornying og bevis for første gong: 16/3.

Praksisdag, berre bevis første gong: 19/3.

Informasjon og bindande påmelding innan 10 dagar før kursstart til Norsk Landbruksrådgiving Rogaland på rogaland@nlr.no

Nortura arrangerer

Stormøte på Sau!

Sted: Kvinesdal kulturhus 17. mars kl. 19.30

Tema: Mineraler og vitaminer v/Tore Sivertsen, NMBU – Oslo.

Fôring av overskuddslam.

Lammeringer.

Servering.

Velkommen.

Fagtur til Sandeid/Ølen!

Vi skal ha en hyggelig og interessant dagstur, og vil gjerne ha dere med.

Først til Sandeid slakteri, der det blir omvisning i anlegget, og lunsj.

Deretter er Granberg garveri neste post, med omvisning i fabrikk, og anledning til å handle i fabrikkutsalget. Kaffe og frukt blir servert.

Vi skal også til en småfeproducent på gårdsbesøk.

Turen er fredag 20. mars, og koster 270 kr pr pers.

Bussen går fra Haua kl. 7.30. Kl 8.00 er den på Heskestad, der de fra Moi/Hovs-herad møter.

Turen er for medlemmer i Bondelagene i Lund og Sokndal,

Sau og geit lagene i Lund, Sokndal/ Heskestad, og den lokale kretsen i Nortura.

Påmelding til: 92 88 24 96 – Gunvor S Urdal innen: 15. mars.

Det er begrenset plass, så lurt å være tidlig ute.

Turen er sponset av Nortura,

Arr.: Sokndal og Heskestad sau og geit,
og Sokndal bondelag

Årsmøte i Norsvin Dalane

Det holdes årsmøte på Esso Vikeså mandag 16. mars kl. 19.30.

Saker som ønskes behandlet må være styret i hende innen den 14/3

Det blir mat og kaffe.

Peder Skåra fra Landkreditt blir med.

Humoristisk innslag blir det nok også!

Kom an alle medlemmer.

Styret

FAGLAG OG MØTER

Forum Ku

arrangerer stormøte fredag 13. mars kl. 13-17.00 på Bryne Kro & Hotell

«Fremtidsmuligheter og økonomi i storfe- og melkeproduksjon»

Tema:

Investeringsøkonomi/finansiering
 Sparing/pensjon
 Risiko/tap

Utfordringer knytta til størrelse på drifta v/ Jæren Sparebank, Sparebanken Vest og SpareBank 1 SR-Bank og Landkreditt Bank

Budsjett og driftsplanlegging

Nøkkeltall

Kopling økonomi/fag

Storfeøkonomi

Eigarskifte

v/Klepp Rekneskapslag, Tveit Rekneskap og Hå Rekneskapslag

Enkel servering og alle er velkomne!

Arrangør: Forum Ku

Bore Bondelag

har stålinsamling lørdag 7. mars kl. 10.00 – 13.00 hjå Odd Sele, Seleveien 81.

Spiker og småting samlast i bøtter eller liknande.

Styret

Norsk Holstein

Vandrestilling torsdag 19. mars.

Dommer Tore Joa. Påmelding innen 16. mars til Einar Rosnes, tlf. 909 44 026.

Premieutdeling på Genoloftet på Særheim, kl. 19.30.

Servering av pizza.

Styret

Norsk Holstein

Årsmøte fredag 13. mars kl. 18.30 hos Nyvlest Samdrift DA, Nordsjøvegen 2700, 4360 Varhaug.

Program:Årsmøtesaker

Orientering om Nyvlest Samdrift og omvisning i fjøset

Varmrett

Kay Arne Aarset (dyrlege ved Jæren Veterinærservice) fortel blant annet om sine 6 år som dyrlege i Himmerland-området i Danmark.

Tjerand Lunde fortel om Embryo Transfer og hvordan man i praksis går fram hvis man har lyst til å prøve dette.

Vel møtt!

Styret

Plastinnsamling

hos Jon Line, Hauglandsvegen 60, Bryne lørdag 7. mars kl.10.00 – 13.00

Vibå 4h

Bygdekvinnelaga i Klepp, Time og Hå

arrangerer sonemøte på Horpestad grendahus torsdag 12. mars kl. 19.00.

Jan Størksen held foredrag om DRIVKREFTER.

Ein motivasjonspakke til alle som ønsker seg glød til arbeid med verdier, forankring, samspel og endringsmestring.

200 kr,- medlem, 300 kr,-ikkje medlem.

Enkel servering.

Styrene

Stormøte sau og geit i Kvinnherad

onsdag 11. mars kl. 19.00 på Kvinnherad Vekstbedrift.

Program:

Avlsarbeidet på sau i Hordaland

v/Tore Atle Sørheim, leiar i avlsutvalet i Hordaland

Geiteproduksjon no og i framtida

v/Tone Edland, styremedlem i NSG

Korleis redusera lammetap i eigen besetning

v/John Karsten Raunholm, saueprodusent frå Fitjar

Enkel servering. Vel møtt!

Arr.: Kvinnherad Sau og Geitalslag

Klippekurs

Sted: Nortura, Forusanlegget Nybegynnerkurs 10.08.2015 til 12.08.2015.

Fra klokken 14.00 til 20.00.

Proffkurs 17.08.2015 til 20.08.2015.

fra klokken 14.00 til 20.00.

Instruktører er Neil Douglas Perry og Onar Lima.

Deltakeravgift 1200 kroner.

Vi har klippemaskiner,klær og mat.

Påmelding til Stian Espedal 979 58 151 innen 20.07.2015.

Arr. Nortura og Sandnes sau og geit

Vårsmøte i Sør-Jæren Sau og Geit

Årets vårmøte blir onsdag 11. mars 2015 på Ualand, Varhaug.

Vi møtes i det nye sauhuset til Leif Arvid Årdal, Buevegen 468 på Ualand, kl. 19.00. Her ser vi på bygg og innredning, og Geir Nielsen fra Bryne Landbruksservice informerer om aktuelle produkter.

Etter en times tid forflytter vi oss til den andre siden av Buevegen og Ualand forsamlingshus. Her blir det servert lapskaus, sponset av BLS, og Ingvild Luteberg Nesheim fra Norsk Landbruksrådgivning Rogaland vil snakke om mineralinnholdet i gras og grovfôr.

Møtet er åpent for alle interesserte.

Styret

Smalhusåpning Nord-Hidle

Bli med på en flott lørdagstur før lemminga til Nord-Hidle for å se på det nye flotte smalhuset til Jakob og Iren Vestersjø Hidle.

Dette skal skje lørdag 14.03.

Ta med familien og kom.

Åpning i samarbeid med Nortura og Bryne Landbruks Service.

Det blir servering av pølser og hamburgere.

For å komme til Nord-Hidle, så kan dere ta hurtigbåt fra Fiskepirterminalen (linje 3) kl.10.30, med retur kl.15.25. (Da er det greit å parkere på Jorenholmen.)

Hvis dere vil ta ferje fra Judaberg (Finnøy), går denne kl.10.45 med retur kl.14.50.

Fra ferjekai på Nord-Hidle er det gåavstand opp til smalhuset.

Dette kan fort bli gildt.

Velkommen skal dere være til en hyggelig dag!

Arr.: Nortura og BLS

Årsmøte i Jordvernforeningen i Rogaland

Tirsdag 10. mars kl. 19.00 på Bryne Kro og Hotell.

Forskningsdirektør i Bioforsk, Nils Vakstad, held foredrag om:

Lokalt jordvern i eit globalt perspektiv.

Jordvern - ei langsiktig samfunnsinteresse.

Vel møtt!

www.jordvernforeningen.no

Plastinnsamling

Landbruksplast

Nord Jæren -Sola

Lørdag 7. mars 2015, kl. 10-12.30

Sola Kommune sitt lager på Sande/Joa.

NB! Rundballenett skal leveres i knytta plastsekk.

For nærmere informasjon, ta kontakt med Skjalg 4H v/ Erik Joa, tlf. 404 04 411

Ullinnsamlingsdag

Sør-Jæren Sau og Geit arrangerer ullinnsamling lørdag 14. mars 2015 mellom kl. 10.00 og 12.00 på Felleskjøpet Varhaug.

Nortura vil ha containere stående, mens Fatland stiller med lastebil og tilhenger. Her er alle garantert å få levere ullsekene sine.

I tillegg har Felleskjøpet gode tilbud på spøna/spon og 15 prosent rabatt på hjelpemidler til lamminga (engangshansker, glidemiddel etc).

Laget håper på en trivelig "ulldag" med godt sauadrøs.

Vi serverer kaffe og noe å bite i.

Vel møtt!

FarmCam

Inkludert
4 kamera.
kr 9 500,-
+ mva fritt levert

**Karmøy
Sveis & Landbruk**
Tlf. 52 81 80 60
www.farmcam-demo.com

Neste Bondevennen kjem 13. mars

Bv 11	13. mars
Bv 12	20. mars
Bv 13/14*	1. april
Bv 15/16	17. april

Fristen for annonsar er
torsdag veka før utgjeving.

* Bladet kjem ut onsdag og
har annonsefrist
mandag 23. mars.

FRA BONDE TIL BONDE

MASKINER/UTSTYR kjøp

Gråtass

Instruksjonsbok, delaliste,
brosjyre, evt. anna litteratur til
gråtass ønskes kjøpt.

Tlf. 47 82 75 88

Betongblander for traktordrift

ønskes kjøpt.

Tlf. 97 02 00 00

Kyllingstad horv ønskes kjøpt.

Tlf. 982 15 939

Ålø silocut 150

12000,-, motor til avlesservogn
5000,- til salgs

Tlf 932 95 447/977 43 774

HUSDYR

Border Collie valper

etter godkjente foreldre med
særs gode gjeterlinjer.

Mor: Tina no47099/12

Far: Bill fnl313199 (J.T.Brattbø)

Kurt Kristensen tlf.: 951 11 637

MELKEKVOTE

50 – 100 tonn melkekvote

ønskes leid.

Tony og Grete Sele,
tlf. 950 07 923

ARBEID UTFØRES

Alt innen grøftespyling

utføres med topp moderne utstyr,
500m slange og stor vanntank.

Tlf. 975 64 345

Soloutleie av steinrive, hentar, traktor m/lastar m.m.

Kan ta oppdrag. Jæren og omegn.
kleppmaskin@gmail.com

Etter kl. 16.00, hverdager:
47 99 99 90

Transport av gjødsel utføres

m/semi 34 m³ + buffertank
70 m³.

Tlf. 415 47 480

HØY/ HALM

Spøneballar

til salgs

Otto Topdal, tlf. 99 16 21 11

Siloballer på

Sola til salgs.

God kvalitet, godt kuttet og 8 lag
plastikk, kr 450 pr stk.

Tlf. 905 95 468

Grasballar

fra 1., 2. og 3. slått til salgs.
Transport kan ordnes.

Tlf. 971 79 850

Grasballar til salgs.

Kan leveres.

Tlf. 926 81 275

Øko rundballer 3. slått

med foranalyse 0,90 fm,
60% tørrstoff. 800 kg pr.
rundballe,
8 lags plast, 300 stk.

Eidsvoll Tlf. 97 52 42 22

HØY/ HALM

Mykt, fint sauehøy

i rundballer med foranalyse til
salgs.

Tlf. 930 47 708

Rundballar

8 lag + Kofasil, McHale.

Blanding raisvingel/raigras 2. +
3.slått, 450 kr/stk.

Atle Lende, 473 03 897

35 grasballer til salgs,

8 lag.

Tlf. 976 20 543

NH3 halm og høy

til hest til salgs.

Tlf 928 57 291

Grasballar til salgs

ca. 240 stk.

30 stk. høyballar, 14 lag,

17 stk. ballar amm.beh.halm

Ny eng gjødslet kun med

mineralgjødsel. Rimelig frakt.

Tlf. 911 85 409 (Bryne)

Tørr og amm.beh.halm, til salgs.

Torbjørn Håvardsholm
tlf. 475 02 418

Grasballar 2. og 3. slått

til salgs, kr .400 pr. stk.

Bjarte Øgård Tlf. 916 08 215

Prima høyensilasje

av timotei og engsvingel
med analyse, til salgs.

Tlf. 950 41 066

VILLSAUER

Søyer til salgs

Afrikansk dverggeit og bukk til salgs.

Kåra, farga spælvær, brun til salgs.

Tlf 476 70 335 /51 41 05 37

Stavnem & Vigrestad AS

Industrigata 10, 4362 Vigrestad - Telefon 51 77 18 80

Internett: www.stavnem-vigrestad.no. E-post: post@stavnem-vigrestad.no

Vindu med PVC karm

Str. cm, b/h	Lukke vindu	Fast vindu
100 x 100*	kr 1350	kr 1080
113 x 94*	kr 1490	kr 1190
113 x 78*	kr 1340	kr 1070
120 x 80*	kr 1390	kr 1110
120 x 60*	kr 1290	kr 990
100 x 50*	kr 1160	kr 930
60 x 60*	kr 990	kr 790

Dører PVC med glass/tett

Str. i cm, b/h:	
89 x 209/199*	kr 4850
99 x 209/199*	kr 4970
109 x 209/199	kr 5550
119 x 209/199	kr 5950
149 x 209/199	kr 7950
179 x 209/199	kr 9650
199 x 209/199	kr 10750

Dører vannfast X-finer

Str. i cm, b/h:	
89 x 209/199	kr 5184
99 x 209/199	kr 5323
109 x 209/199	kr 5463
119 x 209/199	kr 5625
149 x 209/199	kr 8104
179 x 209/199	kr 9149
199 x 209/199	kr 10848

Stål/brann dører EI60

Str. i cm b/h:	
89 x 209*	kr 4560
99 x 209*	kr 4720
109 x 209	kr 5380
119 x 209	kr 5880
149 x 209	kr 7970
179 x 209	kr 9880
199 x 209	kr 10650

Himlingsplate hvit Plastmo for fjøs: kr 68,50 pr. m²

Veggplater kompakt 12 mm: kr 247,- pr. m²

Veggplater kompakt plast 6 mm: kr 164,- pr. m²

HELgjødssel

Sør-vestlandets foretrukne beitegjødssel!

Helgjødssel kombinerer egenskapene til hønsegjødsselen med styrken til mineralgjødsselen.

Gjødsselen er utviklet i samarbeid med NLR Rogaland.

- Dokumentert lik avling som ved bruk av tradisjonell mineralgjødssel
- Lengre virkning, bedre smak og avbeiting
- Kan leveres med/uten tilsatt kobolt som standard og med kobber som bestillingsvare

www.naturgjodssel.no

for informasjon og tester/rapporter.

NORSK NATURGJØDSEL

Tlf: 51 42 00 22 – info@naturgjodssel.no

Rindavegen 180, 4352 Voll Pb. 208 Sentrum 4001 Stavanger

TID FOR KALKING

Franzitt vk 150 (Finmalt)

Kalkverdi CaO 55

Gode oppløsningsegenskaper

Rett i doffen eller gjødselkjeller uten bunnfall

Reduserer lukt i naturgjødsel samt bedre homogenitet

God pris: 500 kg sekk - kr. 598, -

Prisen er eks frakt og mva.

Kontakt vår ordretelefon: 51 70 06 70/

e-post: post@forsand-sandkompani.no

Dersom spørsmål ta kontakt: Jon Fløysvik 902 03 481

Komplette landbruksbygg
Forhandler av byggevarer
for landbruket.

GRUDE
LANDBRUKSBYGG

Bedriftsveien 35, 4353 Klepp stasjon.

Tlf. 51789850, epost: post@grudebygg.nowww.grudebygg.no

Tel. 908 26 618
www.godkalven.no

Kalvehytte med tak
Modul med 2 eller 4 bokser

NY Melketaxi - H & L 3.0

- Nye størrelser 100, 150 og 260 liter
- Eget vaskeprogram
- Store hjul for lettere transport
- Mulighet for elektrisk drift på hjul
- LED kjørellys
- Høy kvalitet!

Glimrende løsning for transport
 av melk eller vann til kalve-
 hytter og -staller

Se video på www.godkalven.no

Rørleggeren for landbruket

Comfort
Mæland Rør as

Comfort Mæland Rør as
 Langgata 15
 4362 VIGRESTAD

Tlf: 51 43 73 01 Fax: 51 43 78 89
 e-mail: vigrestad@comfort.as
www.comfort-vigrestad.no

Skal du bygge eller reparere
driftsbygning?

Grave ny drens?

HØYTRYKKS VASKERE

for landbruk og industri - laget for å tåle hardt bruk
 i mange år! Snakk med oss, og vi finner den rette
 vaskeren for ditt behov!

Be oss om
uforpliktende
tilbud!

Vi leverer alt innen
 vann og varme
 (varmeanlegg)
 til landbruket.

Vi forhandler alle Perstrup-produkter

bl.a.:

- gjødseltanker
- skrapegulv nå også med gummibelegg
- industitanker
- tankoverdekning
- førtanker
- komplette fjøssystemer
- plansilo

4M beholdere
 Størrelse 10-50 elementer
 Også 5m høyde

Vi leverer rømningsstiger for bruk innvendig.

Mob. 932 15 061
www.perstrup.dk

PERSTRUP
NORGE AS

- Raskest – størst kapasitet
- Laget av bare rustfrie materialer
- Best til å sette på utfordrende jur
- Lengst levetid
- Best på alle typer kutrafikk
- Lavest energiforbruk

*“Det er ingen tilfeldighet
at DeLaval VMS melkerobot
er soleklar markedsleder
i Norge!”*

Felleskjøpet Rogaland Agder

Torvald Øvrebo

Salgskonsulent Storfé
torvald.ovrebo@fkra.no

Sten Ivar Skretting

Salgskonsulent Storfé
Telefon: (+47) 900 77 780
sten.ivar.skretting@fkra.no

Ola Haugland

Salgskonsulent Storfé
Telefon (+47) 915 34 199
ola.haugland@fkra.no

Alf Minde

Salgskonsulent Storfé
Telefon: (+47) 970 16 717
E-post: alf.minde@fkra.no

Thomas Brådlie

Salgskonsulent Storfé
Telefon: (+47) 94180060
thomas.brardli@fkra.no

Asbjørn Mæland

Salgskonsulent Storfé
Telefon: (+47) 95292666
asbjorn.maeland@fkra.no

For mer informasjon om VMS,
ta kontakt med Felleskjøpets Imek-
selger eller besøk våre internett-sider:
www.delaval.no og
www.felleskjopet.no/landbruk/Imek

Betongspalter

til storfe og gris
Rimelige priser
Karmøy Sveis & Landbruk
Tlf. 52 81 80 60
www.kslagri.no

**For oppsett av gjerde
ring og få tilbud:**

Veshovda Drift AS
/v Rolf Gravdal tlf 97 19 60 45

SUNT BONDEVETT

Reime Eco spredde

Reduser N tapet! Jevn spredning 15 m med bare 0,5 m overlapp. Enkel konstruksjon og liten lønnsom investering. Les mer om fordelene på www.reime.no

**FORSKALING OG
BETONGARBEID**

Fjøs, smalhus, grishus
og redskapshus
til landbruket

Lommi

Jan Inge
Lomeland
975 14 883

BETONGENTREPRENØR

**Øen &
Haugstad AS**

Forskaling – Golvstøyp –
Montering.
Tlf: 911 18 754
ove@oen-haugstad.no

KJERNEBORING

BETONGSAGING

Meisling og utrensk av fjøs for ombygging ...

Egil Håland 4360 Varhaug 51 43 04 94 / 41 69 96 17

www.Toppaland.com

**Vi utfører alt innen
bolig- og landbruksbygg****Nybygg - påbygg - rehabilitering**

Ta kontakt på telefon 991 57 987
oskar@vigrestadbygg.no

VIGRESTAD BYGG

WWW.VIGRESTADBYGG.NO

**Tiger meisel til
gravemaskin**

Alle størrelser. Stort lager.

**Karmøy
Sveis & Landbruk**

Tlf. 52 81 80 60
www.kslagri.no

Kombivogn 2 x 4m
35.000,- + mva

**Karmøy
Sveis & Landbruk**

Tlf. 52 81 80 60
www.kslagri.no

Nesvik Landbruksbygg as

- Betongarbeid
- Påbygg
- Nybygg
- Meisling

- Betongsaging
- Kjerneboring
- Salg av betongelementer

Stian Nesvik, 957 60 445 / E-post: stian@nesvik-lb.no

Brannvarslingsanlegg

Vi leverer og monterer og tar service på FG-godkjent brannvarslingsanlegg til landbruk. Vi selger alt av brannbekjempende utstyr og førstehjelpsutstyr til landbruk. Ta kontakt for befaring.

Stian Stokka

**Servicetekniker Brann
Stokka Brannteknikk**

tlf 453 98 866

post@stokka-brannteknikk.no

**Utleiemaskiner
Felleskjøpet Klepp**

Avant minilaster
på henger
Fliskutter m/motor
på bildrag
Vedmaskin m/motor
på bildrag

Felleskjøpet Rogaland Agder

Tlf. 913 50 835
v/Martin Galta

Lund

REGNSKAPSKONTOR AS

SIRDALSVEIEN 38, 4376 HELLELAND
Telefon: 51 40 24 00 • post@lundregnskap.no

- Etablering av selskap
- Fakturering/Lønn/Remittering
- Driftsplan/Analyse/Budsjett
- Skanne bilag inn i eget regnskap
- EHF-fakturering
- Elektronisk innhenting fra Tine og Nortura

EFFEKTIVE TRANSPORTLØYSINGAR

Felleskjøpet har produkta du treng for dine transportoppdrag

Orkel tilhengarar og dumperhengarar

Kvalitet til ein god pris.

Ulike modellar frå 3 til 13 tonn nyttelast.

Kulekopling frå Dromone

gjer ei stødigare kopling med mindre slitasje enn normal krok og trekkaug. Kraftene vert fordelt over ei større flate og reiskapen er betre kopla til traktoren.

Foss-Eik tilhengarar og dumperhengarar

Kvalitet og fleksibilitet.

Ulike modellar med nyttelast frå 4,4 tonn og oppover.

Mulighet for skreddersaum etter dine ynskje.

Fliegl avskyvervogner. Unike transportvogner

Lågt tyngdepunkt ved avlessing. Stor kapasitet.

Gode transportegenskapar. Ulike modellar frå

11 – 40 tonn totalvekt. Stort utval av ekstrauststyr.

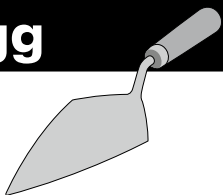

Felleskjøpet Rogaland Agder

Landbruksbygg

Frå kjellar til tak, nybygg og rep./ominnredning.

Gunnar Høien AS
Tlf. 900 79 400

Høvel, sagespon og bark

til salgs. Leveres i 20-80 m³ lass. Nå også sponballer.

sagespon

borge.meland@gmail.com
Mob.: 911 74 250

Materialer til driftsbygning

Sauelekter, kledning og villmarkspanel

Bark og flis

Tlf. 51 45 13 39/99 44 79 03
99 15 52 33

Foto: Arild Vik, Markedsavdelingen reklamebyrå

Lån til nye bønder

Er du under 40 år og skal kjøpe landbrukseiendom?
Da har vi en løsning som passer perfekt for deg.

Med pakken "Lån til nye bønder" får du lån med rente fra 3,45 %, sparing og forsikring for både deg og gården. Landbruksteamet vårt kjenner godt til utfordringene og behovene i landbruket. Du får en fast rådgiver, som du kan treffe både hjemme på gården og på ett av våre mange kontorer.

Interessert i å vite mer?
Du treffer oss på telefon 02008.

SpareBank 1
SR-BANK

Alle som bestiller

plansilo

i løpet av 2015 får med
plastikk/folie
til første siloen.

Vi bygger på
Jærsk nøyksomhet

RÅ PLANSILO
TELEFON 916 92 692
WWW.RAAPLANSILO.NO

I tillegg til alle typer
betongsaging tilbys:

- KJERNEBORING
- MEISLING
- ALT I RIVING

Vi utfører rilling av spaltegulv/oppsamlingsareal i fjøs, med gode erfaringer.

KAY'S
BETONGSAGING

Nærbø

Tlf. 908 37 365

Har du et redskap som
trenger reparasjon
eller forsterkning i
stålramma?

BJERGA
SVEIST & MONTASJE

Eller vil du bare ha sveist på et triangel?

Jeg har stor erfaring med både reparasjoner, modifisering og forsterkninger av redskaper. Kan også skreddersy utstyr for kundens behov. Alt innen vanlig svart stål, rustfritt stål og aluminium. Alt er av interesse. Jeg har gode referanser.

Ta kontakt med Geir Bjerger på tlf: 454 45 650 for en hyggelig prat om dette er interessant for deg, eller send e-post til geir@bjergasveis.no.

WWW.BJERGASVEIS.NO.

SERIGSTAD FÔRHAUSTER

Tvilling-
hjul
inkludert

Nå er Felleskjøpet igjen
forhandlar av Serigstad.
Dette feirer me med
førsesongtilbud på
fôrhaustar og Multikutter.

Tilbudet gjeld til 31.3.15.

Felleskjøpet Rogaland Agder

BESTILL GJØDSEL FØR 13. MARS OG SPAR PENGER

Nedsatte priser på gjødsel i kampanjeperioden til 13. mars. Spar 80-120 kr pr. tonn

Priseksempel på våre største gjødselslag

Fullgjødsel® 25-2-6	kr 3.780	pr. tonn
Fullgjødsel® 12-4-18	kr 5.370	pr. tonn
Fullgjødsel® 18-3-15	kr 4.460	pr. tonn
OPTI-NS™ 27-0-0 (4S)	kr 3.070	pr. tonn
Ammoniumnitrat	kr 2.590	pr. tonn
HELgjødsel 18-1-10	kr 4.110	pr. tonn

Priser på hele sortimentet **www.fkra.no**.

Prisene gjelder ut fra vårt hovedlager.

Levering

Gjødselbestillinger i kampanjeperioden, med FKRA transport, blir levert fortløpende. Gjødsel som skal avhentes må tas ut innen 27. mars.

Kontakt

Bestill på **www.fkra.no**, ordretelefon **800 30 640**, din lokale forhandler eller FK butikk. Lageret er begrenset i kampanjeperioden.

Det er lurt å bestille ensileringsmidler sammen med gjødsla.

Kvantumsrabatt

1% ved minst 12 tonn
2% ved minst 18 tonn
3% ved minst 28 tonn

Felleskjøpet Rogaland Agder

100 år med sunt bankvett | 1915 2015Ny rente
driftskreditt:**3,65%**

Bankmøte hos deg?

DISTRIKTSSJEF ROGALAND
Peder Skåre**Tlf 911 01 528**

peder.skare@landkredittbank.no

Vi feirer 100 år, og setter ned renten på driftskreditt

I hundre år har vi finansiert norsk landbruk, og dette feirer vi med et kraftig kutt i driftskredittrenten.
Les mer på Landkredittbank.no/driftskreditt eller snakk med oss på 815 52 245.**Landkreditt Bank**
Sunt bankvett

FEI BORT VINTEREN!

Bema er en stor leverandør av feiemaskiner
til traktor, små og store hjullastere.Proffmaskiner med sidekoster,
vannspyling, oppsamler i flere
arbeidsbredder og størrelser.

FÅ FRAM VÅREN

**Kampanjetilbud
på alle Bema
feiekoster****- 10%****Bema Agrar 2300**
m/oppsamler.Kr **20.990,-**

eks. mva.

Begrenset antall.

KJEMPETILBUD

Tilbudet gjeld til 25. mars 2015.

Kontakt din salgskonsulent
eller ring 51 88 70 00.**Felleskjøpet Rogaland Agder**

Foreslår å flytte Norturas ekspedisjon fra Bergen til Forus

Ekspedisjonslokalene i Bergen ble solgt i 2011, og Nortura har siden den gang leid lokalene.

Konsernsjefen anbefaler at ekspedisjonene i Bergen og Trondheim flyttes til henholdsvis Forus og Malvik, forslaget behandles i styret i slutten av mars.

Bakgrunnen for forslaget er leieavtaler som går ut, og at konsernet ønsker å rigge seg for en framtid der lagerlegging i større grad skjer hos kunden.

Leieavtalen går ut mai 2016. Det har derfor vært klart i flere år at man må finne en annen løsning. Konsernsjef Arne Kristian Kolberg anbefaler at ekspedisjonsvolumet overføres til ekspedisjonen ved Nortura Forus. Nortura vil opprettholde et mindre lager i Bergen for å betjene Proff-markedet (restauranter, hoteller etc.).

Dersom styret vedtar forslaget, vil 54 medarbei-

dere i ekspedisjonen bli satt i omstilling og prosessen med å finne nye jobb enten i eller utenfor Nortura starter med hver enkelt. Det vil være behov for om lag 30 nye medarbeidere på Forus som følge av flyttingen. Det jobber ytterligere 47 personer ved Nortura Bergen som er knyttet til andre områder i konsernet. Disse vil få kontorsted andre steder.

Dersom styret vedtar forslaget kan en avvikling skje på nyåret 2016.

I tillegg foreslår konsernsjefen å avvikle Nortura Trondheim og flytte ekspedisjonen til Nortura Malvik.

– Vi har heldigvis veldig god erfaring med å finne nytt arbeid til de som er i omstilling, faktisk klarer vi det i 95 prosent av tilfellene. Vi har godt håp om å klare det her også, dersom styret vedtar flyttingen, sier Kolberg.

Endring på innmeldingsfrister i forbindelse med påske

Vær obs på endring i innmeldingsfristene for gris, storfe og småfe med levering i påskeuka og uka etter.

- Frist for innmelding til uke 13 og 14, uka før påske pluss påskeuka er tirsdag 17. mars
- Frist for innmelding til uke 15, uka etter påske er tirsdag 24. mars

Lam må slaktes innen 15. april

Vi gjør oppmerksom på at lam fra i fjor må slaktes innen 15. april for å kunne klassifiseres som lam. For å kunne planlegge slakt og være sikre på å få med alle lam innen fristen så meld inn lamma i god tid.

Småfeanlegga Forus, Sandeid og Førde slakter ikke småfe i uke 14 og 15, så meld inn senest 17. mars for å være trygg på at de slaktes innen fristen. Ved slakt etter 15. april klassifiseres fjordslam som ungsau.

Team fjørfekjøtt i Nortura har også nyleg lagd ein artikkel om ventilasjon og fyring som er viktige faktorer for god økonomi i kyllinghuset.

Logg deg inn på medlem.nortura.no/fjoerfe/fagbibliotek for å få tilgang på artiklane.

Smalhusåpning i Nord-Hidle lørdag 14. mars

Bli med Nortura og Bryne Landbruksservice på en flott lørdagstur før lamminga til Nord-Hidle for å se på det nye flotte smalhuset til Jakob og Iren Vestersjø Hidle.

Nortura står for servering av pølser og hamburgere.

For å komme til Nord-Hidle så kan dere ta hurtigbåt fra Fiskepirterminalen (linje 3) kl.10.30 med retur kl.15.25. Da er det greit å parkere på Jorenholmen. Hvis dere vil ta ferje fra Judaberg (Finnøy) går denne kl.10.45 med retur kl.14.50. Fra ferjekai på Nord-Hidle er det gåavstand opp til smalhuset.

Velkommen skal dere være til en hyggelig dag, ta med familien og kom. Dette kan fort bli gildt.

Kontakt Stian Espedal på tlf. 979 58 151 om du vil vite mer.

Prisendringer

Fra mandag 2. mars fjernes effektivitetstillegget for sau og ung sau.

Kadaverhenting

Telemark, Aust-Agder til riksv. 9	901 43 399
Sør-Rogaland, Vest-Agder til riksv. 9	51 43 12 10
Ryfylke (øyene)	51 74 20 40
Nord-Rogaland opp til Sognefjorden	905 62 045
Sogn og Fjordane nord for Sognefjorden	57 87 69 00
Sunnmøre og deler av Nordfjord, nord for Nordfjorden	908 94 650

Nødslakt

Telemark og Aust-Agder	416 18 622
Sør Rogaland/Vest-Agder + Dalane utan Bjerkreim	478 73 179
Sør-Rogaland (Eigersund/Forus)	480 11 600
Nord-Rogaland (dagtid)	480 99 248
Nord-Rogaland (kveld/helg) + Bergen og Hardanger	977 52 537
Resten av Hordaland	482 88 105
Sogn og Fjordane - Sogn	992 27 133
Sogn og Fjordane - Nordfjord sør for Nordfjorden inkl. Stryn sentrum	992 27 133
til Oppstryn + Sunnfjord	908 94 650/
Sogn og Fjordane - Nordfjord	977 75 210
nord for Nordfjorden og Sunnmøre	975 75 137

Medlemsbutikker

Førde	57 83 47 49 / 948 38 141
Forus	52 87 78 24
Eigersund	51 46 41 68
Sandeid	52 76 42 18
Voss	476 75 411
Bergen	55 36 21 20 / 918 04 555

Viktig med god start for kyllingen

For at kyllingen skal utnytte vekstpotensialet sitt fullt ut, er det viktig at dei får ein god start.

Vi har i fagbiblioteket under Fjørfe på medlemsweben lagd ei sjekkliste du kan nytta til kvart innsett.

Returadresse:
Bondevennen
PB 208, sentrum
4001 Stavanger

Vi ønsker deg og din gris!

Nortura tilbyr:

- best gris • beste merkevarer
- best livdyrtilbud • best rådgivingstilbud
- prisledende leveringsvilkår

Undersøkelse fra TNS Gallup viser at vi har de mest tilfredse svineprodusentene.

Les mer på medlem.nortura.no
eller ring ditt lokale medlemssenter.

Bli med i det gode selskap!

Forus	800 33 315
Sandeid	800 33 455
Førde	800 30 360

Nortura
- fra råvarer til merkevarer